

Палякі ў Беларусі 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Свята ў Маішчоне 9

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 26 (2772) Год LIV

Беласток, 28 чэрвеня 2009 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

Мы прыйшлі да Яна Тарасевіча

Моладзь з Маладзечна і Саколкаў разам ушанавала памяць Яна Тарасевіча

Тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

Пад ціўканне птушак на адзінай уцалелай самавітай ліпе на сакольскім праваслаўным могільніку, над магілай беларускага кампазітара і настаўніка Яна Тарасевіча ўжо ў другі раз, у 48 гадавіну смерці, адслужылі агульную паніхиду за яго ўпакой. Першую службу над яго магілай на яго ўпамін правёў айцец Уладзімір Місяюк у 2001 г., у саракавую гадавіну ягонай смерці (1961 г.). Не забываюць кампазітара ён і ягоныя прыхаджане ды 16 чэрвеня заўсёды над ціхай магілай Тарасевіча, яго брата Косці і дзядзькі Нічышара свяціцца яго імя. Сёння ўрачыста акружыў яе тлум моладзі з Саколкаў і Маладзечна і ўсе тые, для каго блізкае імя забытага-адкрытага кампазітара. Упаміналіся і імёны пакойных сяброў, сваякоў ды вучняў кампазітара, якія таксама спрычыніліся да таго, каб ягонае імя вярнуць памяці і культурнай спадчыне не толькі беларускага народа.

— Якая радасць пабачыць столькі нас над магілай спачылага кампазітара, якога памяць была столькі часу ў забыцці, — беларускія словы айца Уладзіміра заўсёды нясуць падмогу і дужасць сэрцам. — Нікога ў яго не засталася. Сёння — паглядзіце: як Гасподзь учыніў, што з далёкіх месца сабраліся сюды людзі, каб памаліцца за яго душу, мастацкую, заўсёды поўную музыкі, а калі ў сэрцы музыка — там і анёлы спяваюць. Мы сёння прыйшлі, каб гэтую песню анёлаў прадоўжыць. Доўгі час сюды толькі птушкі заўжды прыляталі, каб яму вечную памяць праспяваць. Такага месца і шукала яго спакутаная душа. Гасподзь дае час для тых, што застаюцца, каб умелі ў нашых продкаў знайсці тое, што самае светлае, шчырае, дарагое. Цяпер, дзякуючы ўспамі-

нам пра яго, запісаным Ганнай Кандрацюк, можам даведацца пра ягоныя добрыя ўчынкі, пра талент, даведацца якім быў чалавекам, пра яго адносіны да наваколя. Наваколле яму пры жыцці не аддзячылася. Цяперашняя наша служба з'яўляецца таксама просьбай за душу спачылага, але і просьбай прабацьчэння за тое, якімі мы бываем няўдзячнымі. З кожным годам нас тут больш і больш, і памяць аб спачылым раскодіцца. З кожнага кутка Беларусі магло б быць да гэтага месца маленькае паломніцтва, якое сведчыла б аб тым, што гэты чалавек заслужыў не толькі нашу, чалавечую, але і вечную памяць.

Моладзь з Беларусі прыбыла ў Саколку ў лічэй, з якім наладзілі супрацоўніцтва ў еўрапейскай праграме цэлымі школамі і гарадамі — Маладзечна з Саколкаў. Рыхтуюць яны супольна мастацкі і інтэрнэтны праекты. Праграма якраз завяршаецца, на паказ дасягненняў у Саколку прыедуць праз два тыдні таксама і ўлады Маладзечна. Расказвае Таццяна Бабей, рэжысёр-пастаноўшчык узорнага тэатра-студыі „Тэст” гімназіі № 10 горада Маладзечна, адна з каардынатарак праекта, у якім імя Яна Тарасевіча адыгрывае галоўную ролю:

— Памяць аб ім становіцца для нас усё больш адчувальнай. Усё больш ведаем пра яго. Нарэшце, калі мы аказаліся тут, на могілках — учора мы прыйшлі сюды з дзедзьмі, прыбралі магілы — ахапіла нас непаўторнае адчуванне. Гэта вялікае імя. Мы ўжо пераканаліся ў тым, пачулі ягоную музыку, мы ўжо ў матэрыяле. Гэта проста БЫЎ вялікі кампазітар і чалавек, які выстаў у цяжкіх жыццёвых абставінах, у няпростым жыцці. Гэта дало моладзі незабыўнае ўражанне і зразуменне для таго спектакля, які мы робім — „На крыл-

лях музыкі”. Учора айцец Уладзімір, у якога мы спыталіся, якія якасці характару памаглі Тарасевічу пераадолець усе праціўнасці лёсу, сказаў не пра рысы характару: „У яго была ІДЭЯ. У яго была музыка”. Галоўнае, што яго вяло па жыцці, гэта музыка. Айцец Уладзімір як быццам прачытаў нашы думкі. І гэтак будзе і ў нашым спектаклі. У Яна Тарасевіча вельмі складанае жыццё. Жыццё кожнага чалавека як быццам з белых і чорных палос. Мы ў мастацкім вырашэнні свайго спектакля выбралі: гэта клавшы. На нашым спектаклі вы ўбачце, як гэтыя „клавшы” будуць нараджаць музыку, з белага і чорнага, з таго, што было ў жыцці Яна Тарасевіча. Праз бела-чорныя клавшы нарадзілася вялікая музыка, якую дзеці — юнакі і дзяўчаты — будуць прабаваць спасцігаць. Наш літаратурна-музычны спектакль „На крылах музыкі” ў выкананні моладзі з Саколкаў і Маладзечна будзе паказаны ў сакольскім кінатэатры.

Маладзечанская моладзь і вучні сакольскага лічэй, рыхтуючы спектакль, набылі яшчэ больш ведаў пра кампазітара, пазнаёміліся з яго жыццёвым шляхам ды дарогай, па якой ішла Ганна Кандрацюк, вяртаючы яго імя памяці нашчадкаў, у час сустрэчы ў лічэй з аўтаркай кнігі „W stronę Tarasiewicza” ды паглядзеўшы фільм Юркі Каліны „Jan Tarasiewicz — kompozytor zapomniany”. Прыедуць яны яшчэ ў Беласток наведаць месцы звязаныя з імем Яна Тарасевіча. Сустрэча была таксама зарадам патрыятызму, адчування гонару з малой айчыны, якая ўзгадоўвае такіх людзей, і неабходнасці пачуцця дакладнасці сваю маленькую цаглінку да яе развіцця і захавання тоеснасці. Незабыты кампазітар, незабытая мова, незабытая старонка.

Загадкі характару 2

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Зразумець характар і настроі беларускага грамадства не пад сілу аніводнай сацыялагічнай службе. Можна таму так часта і выглядаюць супярэчлівымі, а то і дыаметральна рознымі вынікі шматлікіх апытанняў ды даследаванняў. Раней я думаў, што гэта ўсё ідзе ад несумленнасці альбо надбайнасці навукоўцаў. Але сабака ісціны, напэўна, куды глыбей закапаны. Рэч тут відаць у загадкавым нацыянальным характары, які на пачатку XXI стагоддзя выдае на проста феноменальны. Скажам, як могуць адны і тыя ж людзі выступаць і за ўваход Беларусі ў Еўрасаюз і за супольную дзяржаву з Расіяй?...

Раз — выйгрыш,

раз — пройгрыш 4

Аляксей МАРОЗ

Ганна Кандрацюк 5

„Павуцінне”

ЗАПРАШЭННЕ

Звяз беларускай моладзі запрашае на адкрыццё фотавыставы „Падляшша невядомое”, на якой будуць прадстаўлены, між іншым, здымкі сакральнай ды свецкай архітэктуры вёсак Бельскага і Гайнаўскага павеятаў, праз якія вядзе першы этап Падляшскага культурніцкага шляху „Дрэва і sacrum”.

Адкрыццё выставы адбудзецца ў суботу 27 чэрвеня ў Доме праваслаўнай культуры ў Бельску-Падляшскім (вул. Рэйтана, 24) у 16 гадзін.

Праект рэалізуецца дзякуючы фінансавай падтрымцы Маршалкоўскай управы Падляшскага ваяводства.

97705461196000

Загадкі характару

Зразумець характар і настроі беларускага грамадства не пад сілу аніводнай сацыялагічнай службе.

Можна таму так часта і выглядаюць супярэчлівымі, а то і дыяметральна рознымі вынікі шматлікіх апытанняў ды даследаванняў. Раней я думаў, што гэта ўсё ідзе ад несумленнасці альбо нядабайнасці навукоўцаў. Але сабака ісціны, напэўна, куды глыбей закапаны. Рэч тут відаць у загадкавым нацыянальным характары, які на пачатку XXI стагоддзя выдае на проста фенаменальны. Скажам, як могуць адны і тыя ж людзі выступаць і за ўваход Беларусі ў Еўрасаюз і за супольную дзяржаву з Расіяй? А такія вынікі часам паказваюцца паводле апытанняў. Нейкае раздваенне ў галаве, мяркуеце? Зусім не — таямнічая беларуская душа. Можна дагадзіць такім чынам апытальніку хочучы? Але прытым не любяць анікога. Узязь хоць бы славу стасункі з усходнімі суседзямі. Колькі ўжо не працавала прапаганда на ўслаўленні „братэрскага саюзу народаў”, па „слияніі” нашых роднасных нацый у славянскім экстазе, але досыць дзіўным гэтае братэрства і сяброўства выглядае. Нават у агульным і не адрозным нешта не склейваецца.

Прыкладам, п'юць сучасныя насельнікі Беларусі проста бязбожна і бязлітасна ў дачыненні да сваіх арганізмаў. Але запытайце ў апошняга алкаголіка і лайдака, што ён думае пра расіян і ён цвёрда вам будзе даводзіць, што ўжо за Мсціславам канцаецца цывілізацыя і пачынаецца тэрыторыя суцэльнага беспрасветнага п'янства і татальнага гультайства. Нават у тым разе, калі сам „рэспандэнт” у сваім жыцці не быў далей мяжы Мінскай вобласці. Геніяльная фраза правадыра пра тое, што „беларусы — гэта тыя ж рускія, толькі са знакам якасці” патрапляе проста ў дзесяткі! А ацэнка тавараў расійскіх вытворцаў? Тут, як казалі ў эпоху росквіту камсамола, двух меркаванняў проста быць не можа. „Зроблена ў Расіі” — гэта для беларускага спажываўца як таўро „нягоднае” ці „нявартае”. Напрыклад, расійскія машыны. Раней у гаражах і на падворках беларусаў стаялі выключна „Жыгулі” ды „Масквічы”, а цяпер аўтамабіляў гэтых марак моладзь і не ведае. Нават

зацюканы, затузаны калгаснік, купляючы „жалезнага каня”, абавязкова выбярэ сабе якога старэнькага „Опеля” ці „Форда”. Як той казаў, жонка мусіць быць з вёскі, а машына — нямецкая. Хоць тых немцаў (амерыканцаў, японцаў ды іншых праклятых буржуаў-капіталістаў) на дух не трываюць.

Вось і кефірная „вайна”, якая спярша выглядала на буру ў шклянцы малака, спарадзіла сапраўднае абурэнне насельніцкай нашай рэспублікі. Як жа так, мы ім апошні трактар гатовыя аддаць, а яны нашага малака ды тварогу купляць не хочуць. Заеліся зусім браты! Сапраўды, трэба ісці ў іншую частку планеты шукаць шчасця, дзе нас не ведаюць, але вельмі чакаюць. А што, як кінем лаяцца матам, ды пачнём аднаўляць беларускамоўныя школы, зусім іх вялікі і магутны рускі язык абрынецца. Што тады гэтыя браты скажуць?

Шмат перапісана паперы і стрэсна паветра пры ўслаўленні адвечнай беларускай талерантнасці. Толькі як надыходзіць вялікае праваслаўнае свята, то суседзі-каталікі бяруцца за пільную працу — стукаюць, грукуюць, сеюць і косяць. І з іншага боку, праваслаўныя не прамінуць адзначыцца і мкнуцца „ўдарна” папрацаваць у каталіцкі фэст. Праўда, у застоллях выяўляецца сапраўднае адзінства. Няма нагоды, каб не выпіць. А тое ж праваслаўнае насельніцтва Беларусі любіць сваіх аднаверцаў з Расіі зусім не за агульнасць веры і канфесіі, што было б цалкам лагічна. Любяць беларусы расіян менавіта не за „рукасы”, а за савецкія.

І нічога не трэба выдумляць, назіраючы за нашай рэальнасцю. Проста ідзеш па вёсцы ці стаіш на гарадскім прыпынку і міжволі слухаеш маналогі альбо гутаркі суайчыннікаў. Прыклад з размовы дзвюх бабулек: „Вось Пазыняк там у Еўропе нагаварыў усялякай гадасці на нашага, то цяпер і нам пенсію даваць не будуць!” І нават не задумваюцца чаму гэта Запад, а не беларуская дзяржава, мусіць ім даваць грошы на ўтрыманне. А-а, чакайце, мы ж іх вызвалілі ад фашызму, то і мусіць быць удзячнымі да сёмага калена. Ды і ўвогуле ўсе народы свету нам абавязаны. Тым больш суседзі. Бо гэта мы — цэнтр Еўропы, менавіта мы — мост і фарпост, менавіта мы — шчыт і меч!

Уладзімір Хільмановіч

Вачыма еўрапейца

Памятайма аб Курані

„Вырашаць павінна думка большасці, але гэтая большасць павінна ўшаноўваць правы меншасці, якая можа быць бліжэйшай праўды. Меншасці ў дэмакратыі гарантуюцца асаблі-

выя правы для таго, каб большасць ніколі яе не знішчыла і каб меншасць магла стаць калісьці большасцю”, — так гадамі таму гаварыў Яцэк Курань, педагог, гісторык, палітычны дзеяч, а перш за ўсё чалавек вельмі ўражлівы на грамадскія справы, на справы найбяднейшых і найслабейшых. 17 чэрвеня мінула пятая гадавіна з дня яго смерці. Ужо пятая. Так атрымалася, што ледзь пару тыдняў раней Польшча святкавала таксама пятую гадавіну — далучэння да Еўрапейскага Са-

юза. Для Яцэка Кураня ўваход у гэз. зазіночаную еўрапейскую сям'ю быў заадно несумненна важкім гістарычным фактам, але і бачыў у гэтым апасенні, асабліва тады, калі гаворка была пра нацыянальныя меншасці ў Польшчы. Яшчэ ў сакавіку 1999 г., у час першага чытання закону аб нацыянальных і этнічных меншасцях, гаварыў ён з сеймавай трыбуны:

— Варта сабе ўсвядоміць, што вось мы становімся меншасцю. Мы ж не належым да найбольшых народаў. Але хоць бы ў супастаўленні з усёй еўрапейскай супольнасцю, з усімі яе асноўнымі праблемамі, з якімі кожны народ мусіць справіцца сам, у адносінах да апошніх з'яўляецца ён меншасцю.

Тут у кантэксце перспектывы далучэння да ЕС успомніў ён аб неабходнасці „фармавання такіх правоў, такіх канонаў, у якіх меншасці будуць роўныя ў правах большасці”. Гэта мела б быць вырашэнне больш сэнсоўнае на яго думку ад „уцёкаў ад Супольнасці, адгароджанне сябе ад яе і замыканне ў сваёй эт-

„Як выскочыў воробей” у „тройцы”

— Кніжку „Як выскочыў воробей” выкарыстоўваем на занятках па беларускай культуры, якія вядзем супольна з Марыяннай Ваўрусевіч для яе класа, — гаворыць Анна Фіёнік. — Вырашылі мы паказаць яе шырэйшаму колу вучняў. Хацелі таксама, каб дзеці сустрэліся з яе аўтарамі.

Знаходзімся ў Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Бельску-Падляшскім, дзе на адным з калідораў праходзіць пра-

чай кніжкі складана, — гаворыць ілюстратар кніжкі Міраслаў Здрайкоўскі. — Трэба думаць пра тое, што спадабаецца наймалодшым, а іх патрабаванні — немалыя.

Паводле слоў Міраслава Здрайкоўскага, у сваіх ілюстрацыях навізаў ён да традыцыйных казак, між іншым такіх як „Кот Філемон”, „Болек і Лёлек” ці „Воўк і заяц”.

— Увесь час малюнкі былі кансультаваныя я маімі дзяцямі ды дзяцямі Дарка Фіёніка, — дадае Міраслаў Здрайкоўскі.

Таму якраз наймалодшае пакаленне Фіёнікаў ды Здрайкоўскіх змешчанае ў кніжцы побач аўтараў у якасці кансультантаў.

— На нашых занятках па традыцыйнай культуры вучымся шляхам гульні, — гаворыць Марыяна Ваўрусевіч.

Несумненна, дапамагае ў гэтым кніжка „Як выскочыў воробей”, якая мае вельмі атракцыйную форму для наймалодшага чытача.

Прэзентацыя кніжкі была б няпоўнай, калі б не з'явіўся на ёй ініцыятар ды выдавец кніжкі Дарафей Фіёнік, які раскажа публіцы з бельскай „тройкі” пра тое як стваралася кніжка.

— Выданне даступнае ўжо ў бібліятэках многіх школ, у якіх выкладаецца беларуская мова, — тлумачыць Дарафей Фіёнік.

Але гэта не ўсе атракцыёны прамоцыі кніжкі. Адзін з яе кансультантаў, Ілья Фіёнік, прыгожа прадэкламаваў ды праспяваў тэксты змешчаныя ў кніжцы, што сустрэлася з жывой рэакцыяй публікі.

Прэзентацыя закончылася малым конкурсам, у ходзе якога можна было выйграць кніжку. А каму не ўдалося, няхай падасца ў бібліятэку. „Як выскочыў воробей” павінен ужо там быць.

Тэкст і фота Міхася СЦЕПАНЮКА

моцыя кніжкі „Як выскочыў воробей”.

Сённяшняя прамоцыя гэта не толькі сама прэзентацыя кніжкі. Усё мерапрыемства пачынаецца з пастаноўкі, падрыхтаванай вучнямі настаўніцы Марыяннай Ваўрусевіч, якія прысутнічаюць у дадатковых занятках па беларускай культуры. Асновай прэзентаванага прадстаўлення з'яўляецца кніжка „Як выскочыў воробей”, у якой змешчаныя песні, гульні, вылічанкі і забавляўнікі на мове беларусаў Бельшчыны. Варта падкрэсліць, што кніжку выдала Аб'яднанне „Музей малой айчыны” ў Студзіводах. Гэта першая кніжка на мове падляшскіх беларусаў, накіраваная адмыслова да дзяцей.

Вучні наймалодшых класаў з зацікаўленнем аглядаюць выступы. Пасля наймалодшых акцэраў з невялічкімі інструментальнымі канцэртамі выступіла малодшая група гурту „Жэмэрва”. А пасля ўжо голас узялі аўтары.

— Намаляваць малюнкі для дзіця-

нічнай тоеснасці”:

— Гістарычны досвед паказвае, што тыя грамадскія, што зачыніліся ў сваёй этнічнасці перад універсальнымі плынямі, прападалі. Сёння з цяжкасцю знаходзім іх сляды, калі ўвогуле іх знаходзім.

Таксама тады пераконваў:

— Еўропа не спыніцца на нашай усходняй мяжы. Нельга ёй спыніцца.

Калі прасачыць ягоня думкі з таго часу (і крыху ранейшага), знамянальнымі з'яўляюцца словы накіонт Украіны, якія — як думаю — мог бы ён сёння выказаць і аб Беларусі ці іншых краінах ахопленых еўрасаюзнай праграмай „Усходняга партнёрства”:

— Без незалежнай Украіны няма незалежнай Польшчы, а без незалежнай Польшчы няма незалежнай Украіны.

Аб ягоных стараннях звярнуць увагу ЕС таксама на краіны распаложаныя на ўсход ад Польшчы ўспамінаў зараз пасля смерці Яцэка Кураня, між іншым, Герт Вайскірхен, прэс-сакратар па спра-

вах замежнай палітыкі парламенцкага клуба Сацыял-дэмакратычнай партыі Нямецчыны:

— Курань усведамляў заходнім палітыкам, што Еўропа будзе некамплектнай, калі не акажа салідарнасці тым, хто з тугой спаглядае на Супольнасць.

Не хапае гэтага заступніка правоў польскіх нацыянальных меншасцей і народаў, якія пакуль застаюцца „з таго боку” Еўрасаюза, але маюць ахвоту да яго далучыцца. Шлях гэтых усё будуючых уласных адкрытых грамадстваў да гэтай сям'і сем'яў яшчэ, мабыць, доўгі і нялёгка. Таму прывяду яшчэ адно выказанне Яцэка Кураня, у гэты раз з кнігі „Вера і віна”:

— Сэнс нашаму жыццю надаем мы самі. Няма сумненняў, што чалавек заўсёды падвяргаецца пакутам. Трэба надаваць сэнс пакутам, бо яны самі ў сабе не маюць сэнсу. Калі пануем над сваім жыццём, уфармоўваем яго, дык надаем сэнс пакутам.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Тэкст і фота
Мацея ХАЛАДОЎСКАГА

Палякі беларусізуюцца

Сапраўдную буру выклікаў праф. Юзаф Марошак, гісторык Універсітэта ў Беластоку ў час міжнароднай канферэнцыі „Польская меншасць у Беларусі 1988-2009. Ацэнка мінулага дваццацігоддзя” ў беластоцкай Вышэйшай школе публічнай адміністрацыі. „Існуе толькі адзін легальны і зарэгістраваны Саюз палякаў Беларусі, пана Лучніка. Пані Борыс [Анжаліка Борыс, старшыня непрызнаванага ўрада у Мінску СПБ — М. Х.] узурпуе сабе права на назву”, — сказаў ён. Дзеянні МЗС у Варшаве, падтрымліваючыя СПБ Анжалікі Борыс, назваў жахлівымі.

У размове з „Нівай” Ежы Марэк Навакоўскі, старшыня Фонду „Дапамога палякам на Усходзе”, сказаў наконт гэтых выказванняў наступнае:

— Можна сказаць адназначна — гэта лухта. Падзел працягваецца з 2005 г. За гэты час былі тры польскія ўрады і займалі такую самую пазіцыю наконт гэтага. Я праблему спалучаю з дзеяннямі беларускага ўрада, які хацеў падпарадкаваць сабе польскую меншасць. Польскія ўлады адобраць кожнага дэмакратычна абранага старшыню СПБ.

На яго думку, неабходным з’яўляецца дыялог паміж беларускімі ўладамі і саюзам Анжалікі Борыс.

— Легальнасць СПБ Анжалікі Борыс трэба дастасаваць да беларускага закону, пад кантролем урада РП. Размова павінна весціся паміж пані Борыс і асобай адказнай за меншасныя справы ў Беларусі, значыць, на міністэрскім узроўні. На канец гэтыя размовы павінны быць натыфікаванымі прынамсі на ўзроўні МЗС, а можа нават прэм’ераў. Трэба давесці да сапраўднага задзіночання палякаў. Трэба давесці да новых выбараў улад саюза. Тады аказалася б, у каго фактычная падтрымка польскага асяроддзя, а мне здаецца, што мае яе пані Борыс.

Тэрэза Чэрвончык з аддзела СПБ у Баранавічах не скрывала свайго абурэння:

— Вельмі кепска ацэньваю выступленне пана Марошка. Пан Лучнік падпісваецца пад нашымі мерапрыемствамі. Мы ад трох гадоў не можам дачакацца нават саюзнага статута.

У канферэнцыі прынялі ўдзел каля дваццаці дакладчыкаў. Яе галоўным мадэратарам быў Тадэвуш Гавін, на пачатку 1990-х гадоў старшыня

СПБ. Распачаў яе праф. Здзіслаў Вінніцкі з Вроцлаўскага ўніверсітэта. Прыгадаў ён, што ў адпаведнасці з агульнанацыянальным перапісам насельніцтва, які быў праведзены ў Беларусі ў 1959 г., польскую нацыянальнасць дэкларавала 535 тыс. асоб. Потым гэты лік паступова меншаў, а згодна з перапісам 1989 г. павялічыўся (418 тысяч):

— У Беларусі заўжды ёсць праблема палякаў, польская праблема. У сваю чаргу польская ўлада ў час ПНР хацела нават аб паляках у Беларусі размаўляць, хацела нават адкрыць польскае консульства. Ды Масква не хацела, каб суседзі размаўлялі адны з аднымі непасрэдна. І дадаў:

— Палякі ў Беларусі сталі каталізатарам сітуацыі, якая не планавалася. Вось аказалася, што каб зрабіць з паляка савецкага чалавека, трэба з яго найперш зрабіць беларуса. Трэба было палякам памяняць нацыянальную арыентацыю: найперш зрабіць католіка беларуса, а пасля толькі савецкага чалавека. У апошні час наступіў новы трэнд беларусізацыі палякаў па ўласнай волі. Прыкладам гэтаму з’яўляецца гродзенскі дамініканец Пётр Рудкоўскі, які стаў драпежным беларусам. Штораз часцей палякі не ідэнтыфікуюцца з бе-

ларускай дзяржавай, але выбіраюць беларускую тоеснасць. Нацыянальная канцэпцыя гісторыі, прытым павязаная з нацыянальнай дзяржаўнай ідэалогіяй, уводзіць штосьці кшталтам беларускага комплексу. Некаторыя нават сцвярджаюць, што бітву пад Грунвальдам выйгралі беларусы.

К. Францкевіч, аспірант з Варшавы:

— Наступае таксама беларусізацыя Каталіцкага касцёла і ўвядзенне ў літургію беларускай мовы. Пагрозай з’яўляецца спроба стварэння монаэтнічнай дзяржавы. Ставіцца пад пытанне аўтэнтнасць каталіцкага насельніцтва ў Беларусі. У маёй ацэнцы найбольш спрыяльнымі для палякаў з’яўляюцца рух Аляксандра Мілінкевіча і ліберальных арганізацый.

Тут Тадэвуш Гавін дадаў, што Беларускі нацыянальны фронт быў адной з першых палітычных арганізацый, якая падтрымала польскае школьніцтва і стала ў абарону СПБ. У сваю чаргу ксёндз праф. Раман Дзванкоўскі з Каталіцкага Люблінскага ўніверсітэта пераконваў:

— Ёсць клопат з самаідэнтыфікацыяй польскай моладзі. Маладыя людзі выходзяць з польскіх сем’яў перакананымі беларусамі. Найважнейшую ролю ў падтрыманні

польскасці адыграў Касцёл у сялянскіх хатах. Душпастырства на польскай мове не з’яўляецца паланізацыяй, а адказам на чаканні польскага насельніцтва. Затое ўвядзенне беларускай мовы ў каталіцкую літургію ўспрымалася як наблітацыя.

Ксёндз Дзванкоўскі запрапанаваў: „Найлепш у Беластоку трэба ўсталяваць помнік беларускай бабулі-польцы, таму што старэйшае пакаленне захавала польскасць у Беларусі”.

У час дыскусіі былы пасол РП у Мінску Марыюш Машкевіч адзначыў:

— Пытанне палякаў у Беларусі стала, на жаль, прыладай міжнароднай палітыкі ў адносінах да ўсіх постсавецкіх краін.

Мікалай Іваноў з Апольскага ўніверсітэта заўважыў:

— Польскасць у Беларусі вяртаецца ўспрымалася як штосьці лепшае, як цывілізацыйны фактар.

У канферэнцыі прынялі ўдзел прадстаўнікі беларускага асяроддзя ў Польшчы, між іншым, гісторыкі праф. Яўген Мірановіч і Алег Латышонак. Праф. Я. Мірановіч у час размовы з нашым тыднёвікам спытаўся рытарычна:

— Я цікавы, ці такая дыскусія была б магчымай паміж беларусамі ў Беларусі.

Для „Нівы”

Тадэвуш Гавін: — Сітуацыя польскай меншасці ў Беларусі магла б быць лепшай, калі б улады ў 2005 г. не давалі да расколу арганізацыі і не давалі да падпарадкавання яе сабе. Той саюз, які прызнаецца ўладамі, на практыцы не дзейнічае, таму што ўладзе залежыць, каб ягоную дзейнасць паралізаваць. Тыя, што хочуць дзейнічаць, не могуць засноўваць новых класаў з польскай мовы. Скарачаецца выдавецкі рух, хоць бы таму, што меншае тыраж, прытым шмат людзей не хоча падпісвацца на рэжымную прэсу. Сітуацыя польскай арганізацыі ў Беларусі фактычна зменіцца, калі зменіцца сітуацыя ва ўсёй дзяржаве, калі Беларусь стане поўнасапраўднай незалежнай і суверэн-

най. Не думаю, што сёння беларускі ўрад прыступіць да размоў з саюзам Анжалікі Борыс. Кары-

стаецца ён падтрымкай дэмакратычных апазіцыйных сіл і гэта падмацоўвае дух.

Анджэй Пачобут, сябра рады непрызнаванага ўладамі ў Мінску СПБ: — Польскія ўлады безупынна працуюць над тым, каб нармалізаваць сітуацыю з СПБ. Беларускія ўлады мусяць прызнаць, што гэта яны давалі да падзелу саюза і гэта яны дэлегалізавалі СПБ, якога ўлады былі выбраны легальна і дэмакратычна і ачолены Анжалікай Борыс. Найгоршы час ужо за намі. Цяпер улады ўсведамляюць сабе, што не здолелі зламаць арганізацыю. Мне здаецца, што трэба шукаць нейкага шляху выйсця, каб застацца з тварам. Заўсёды палякі ў Беларусі ўспрымаліся як нейкая пагроза. Несумненна, калі б было толькі зацікаўленне ўлад, мы гатовы на супрацоўніцтва з імі, асабліва ў справах аб’яднаць цяпер асветы, навучанне польскай мовы, якая трактуецца як замежная.

Захаваць светлы розум

„Захаваць цвярозы розум” — гэта ўсяпольская прафілактычна-інфармацыйная кампанія, арганізаваная паліцыяй з 2002 года. Сёлета ў акцыі ўдзельнічаюць вучні Публічнай гімназіі ў Нараўцы. Разам з паліцэйскімі, настаўнікамі матэматыкі і педагогам арганізавалі „вулічны патруль”. Перш-наперш паліцэйскія правялі з вучнямі размову на тэму бяспечнага дарожнага руху, затым падаліся

Фота: Цэнтр інфармацыі ПКП

выконваць абавязкі. Задачай вучняў было ўручаць затрыманым шафёрам прафілактычныя лістоўкі, у якіх напаміналася аб правілах бяспечнага руху на публічных дарогах і прымяненні прынцыпу „Ніколі не езджу пасля выпіўкі”. За невялікія парушэнні шафёры атрымлівалі напаміны.

У час акцыі моладзь мела магчымасць бліжэй пазнаёміцца з працай паліцыі і выступіць у ролі „мараліста”. Апрача правяркі транспартных сродкаў супольны патруль з Нараўкі наведаў гандлёвыя пункты продажу алкагольных напояў і ўручаў прадаўцам адукацыйныя лістоўкі аб выхаванні грамадства ў цвярозасці і забароне прадаваць алкагольныя напіткі малалеткам. Крамы, якія раней удзельнічалі ў кампаніі, атрымлівалі сертыфікат „Адказны прадавец”.

Усяпольская кампанія „Захаваць цвярозы розум” зводзіцца ў асноўным да прамоцыі здаровага стылю жыцця і прафілактыкі супраць дрэннай звычкі спажывання гарэлкі, а для дзяцей і моладзі мае быць альтэрнатывай супраць паталагічных з’яў спажывання алкаголю, наркатыкаў і насілля ў школе.

(УС)

Гайнаўка

Калі тратуар па вуліцы Кнеўскага?

Тры гады таму ў Гайнаўцы шмат гарадскіх вуліц атрымала асфальтавы маставыя, м.інш. вуліцы Доўгая, Электрычная, Кнеўскага, Мілкоўскага і Ракавецкага. На некаторых з гэтых вуліц былі адначасна пракладзены тратуары, м.інш. на вуліцы Ракавецкага ды частцы вул. Доўгай і на вул. Мілкоўскага.

Не мае тратуара вуліца Кнеўскага. А ён вельмі прыдаўся б хаця б на адным баку. Гэтая вуліца спалучае вул. Беластоцкую з вул. Мілкоўскага і вул. Врублеўскага, якая вядзе ў напрамку вул. Ліпавай і Бальніцы. Усе, каму трэба ў бальніцу і сыходзіць з аўтобуса каля хімічнай фабрыкі, вымушаны ісці маставой, а гэта не заўсёды бяспечна.

(яц)

Раз — выйгрыш, раз — пройгрыш

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Калі гаварыць пра сельскую гаспадарку, такія словы найляш падыходзяць да рэнтабельнасці мясной прадукцыі, як свініны, так і ялавічыны. Няма іншай галіны ў харчовым сектары, дзе цэны сельскагаспадарчых прадуктаў мяняліся б так хутка і даволі рэгулярна, як у мясной. Ужо і свінаводы Гайнаўшчыны, ці Бельшчыны, якія займаюцца гадоўляй на продаж або толькі гадуць свінаматак і прадаюць парасят, перанялі ад палякаў тэрміны „свіная горка” і „свіная ямка”. Аднак покі нашы земляробы сваю гадоўлю не звязваюць з тэндэнцыямі на мясным рынку, толькі гадуць столькі, на колькі дазваляюць ім запасы корму і скарачаюць прадукцыю пры слабым ураджаі бульбы або збожжа. Буйныя свінагадоўцы з Бельшчыны ці Гайнаўшчыны або тыя сяляне, што пры вялікай прадукцыі малака частку цялят пераводзяць на адкорм, звяртаюць ужо ўвагу на цэнавыя тэндэнцыі на мясным рынку ў Польшчы і ў краінах Еўрасаюза. Бывае, што якраз пры нізкай цане свініны можна танна купіць вялікую колькасць парасят з надзеяй, што павінна скончыцца дэкан’юнктура на мясным рынку. Тады, падгадаваўшы парасят, можна прадаць свіней па вышэйшай цане і атрымаць ад гадоўлі заўважальны прыбытак. Аднак, калі б усе гаспадары разважалі так, як некаторыя фермеры, і сталі масава купляць парасят, цана іх яшчэ больш упала б, а свініну можна было б купляць яшчэ танней. Рэзультатам гэтага была б доўгая дэкан’юнктура на свіным рынку.

Прыстойная цана свініны

Часам у жыцці бывае так, што калі адны смуткуюць, другія радуюцца, але гэта хутка мінае і ўсё пачынае адбывацца наадварот. Апошнім часам павысіліся цэны свініны і на пунктах скупкі на Гайнаўшчыне сталі плаціць прыблізна па 4,5 злотага за кілаграм жывой вагі. У многіх нашых сёлах на працягу апошніх 20 гадоў гаспадары спынілі гадоўлю свіней і пераставіліся або на прадукцыю малака або на вырошчванне збожжа або буракоў (покі не закрылі цукровы завод у Лапах). Калі ў мінулым была, што за свініну плацілі па 3-3,5 злотага за кілаграм, а зараз прыватна можна прадаваць яе нават па 5 злотых за кілаграм, то розніца ў цане вялікая. Аднак і цяперашняя прапанова зусім не задавальняе гаспадароў, асабліва тых, што гадуць свіней традыцыйным спосабам, дзе кошты такога занятку, у пералічэнні на адну штуку, намнога вышэйшыя ад коштаў на буйных фермах.

Гаспадароў асабліва цешыць павышэнне цаны парасят, бо ў мінулым годзе яны былі вельмі таннымі. Ранняя вясной цана пары парасят павысілася нават да 500 злотых (у мінулым годзе можна было іх купіць нават за 130-150 злотых). Каб цана стала такой высокай, мусіў адбыцца заўважальны пералом. Калі сяляне сталі масава прадаваць свінаматак, іх недахоп хутка стаў адчувальным на мясным рынку і таму цэны парасят хутка сталі павышацца. Аднак апошнім часам яны крыху панізіліся.

— На кляшчэлеўскім рынку цана парасят панізілася з 500 да 350 злотых за пару, бо гадоўцы з больш аддаленых мясцовасцей сталі прыязджаць на наш рынак з парасятамі, якіх было мала ў мясцовых сялян, —

Многія дробныя жывёлаводы вельмі эмацыянальна падыходзяць да сваёй прадукцыі. Калі яна становіцца маларэнтабельнай або ўвогуле нерэнтабельнай, прадаюць свінаматак, кормнікаў ці кароў. Так было і восенню мінулага года ў выпадку свінагадоўлі. У асноўным буйныя фермеры, што пакінулі свінаматак і свіней, выйгралі

гаворыць жыхар адной з вёсак Кляшчэлеўскай гміны.

Хаця сённяшняя цана парасят не зусім задавальняе гадоўцаў, дык, так як у выпадку кормнікаў, дае ўжо прыбытак, які дазваляе гадаваць свінаматак і мясцовым гаспадарам.

Шукаюць свіней кормленых бульбай

Ад нейкага часу некаторыя гараджане, прынамсі тыя, што выводзяць з вёсак, сталі самі купляць мяса і рыхтаваць мясныя вырабы — без кансервантаў, умацавальнікаў смаку, фарбавальнікаў, загусчальнікаў і іншых дабавак, спажыванне якіх у большай колькасці шкодзіць здароўю. З часам і гэты спосаб перастаў задавальняць аматараў мясновага харчавання. Знаткі мясных вырабаў з Гайнаўкі кажучы, што свініна з буйных фермаў, выгадаваная згодна з еўрасаюзнымі патрабаваннямі, не смакуе так, як мяса ад свіней, што стаецца ў традыцыйных хлявах з гноем (такія хлявы трэба будзе перабудаваць або ліквідаваць). Справа тут аднак не ў натуральнай подсілцы, а ў корме, які свіням даюць гаспадары.

— Я купіў свіню, якую гаспадар гадаваў на сыроватцы і ўжо вепрука з такой гадоўлі больш не хачу купляць, бо мяса з яго менш смачнае, чым з традыцыйнай гадоўлі, — заявіў гайнаўскі пенсіянер Сяргей Скепка. — Можна ведаеш дзе купіць свіней гадаваных традыцыйна, у галоўным кормленых бульбай?

Хіба мінуў ужо час, калі гаспадары кармілі сыроваткай вепрукоў, але буйныя свінагадоўцы часта карыстаюцца рознымі камбікармамі з кампанентамі, якія паскараюць прырост жывой вагі. Папаўняюць іх збожжавымі прадуктамі, якія даюць лепшыя рэзультаты ў гадоўлі, чым выкарыстанне бульбы. Аднак людзі, якія пастаянна куплялі свініну ад гаспадароў, што кармілі вепрукоў бульбай, умеюць адрозніць мяса з фермерскай і традыцыйнай гадоўлі.

— Калі на скупцы намнога павысілася цана свініны, у нашай вёсцы асталася вельмі мала свіней для продажу. Прыязджаюць да нас людзі з гарадоў і просяць прадаць свіней, традыцыйна кормленых бульбай і нават прапануюць па 5 злотых за кілаграм. Аднак нізкія цэны свіней і парасят у мінулым дзвалі да таго, што многія гаспадары паменшалі гадоўдню свіней і папрадалі

свінаматак, — тлумачыць гаспадыня з Тапароў, вёскі, дзе яшчэ нядаўна свіней і парасят гадалі ў колькасцях большых, чым на свае патрэбы.

У цане таксама ялавічына

Зараз цана ялавічыны таксама вышэйшая, чым у мінулым годзе, бо за адкормленых бычкоў даюць нават пад 5 злотых за кілаграм жывой вагі. У выпадку меншых бычкоў і ялавак цана сыходзіць прыблізна да 4,5 злотага, а ў выпадку кароў можна атрымаць 4 злоты за кілаграм. Адзін гаспадар са Збучы ўжо ў мінулым рашыўся пераставіцца на прадукцыю мясновага быдла. Мясная парода заўважальна розніцца ад малочнай самым выглядам, добра развітай мускулатурай. Раней нашы гаспадары гаварылі, што адзіны прыстойны і прытым рэгулярны прыбытак дае прадукцыя малака (на лепшых землях нядрэнна зараблялі яшчэ з вырошчвання пшаніцы, ці рапсу). Таму ў Збучы з недаверам глядзелі на земляроба, які рашыўся заняцца мясновай жывёлагадоўляй. Якраз зараз такія сяляне, як збучкі гаспадар, могуць разлічваць на задавальняючы прыбытак, бо калі гадаваць бычкоў малочнай пароды, не будзе такога прыросту мяса. Аднак заўсёды бывала так, што пасля павышэння цаны мясновай прадукцыі, пасля прыходзіла яе рэзкае паніжэнне і ў рыначнай эканоміцы гэтыя працэсы рэгулярна паўтараюцца. У такім выпадку вытворцы малака не павінны зайздросціць жывёлаводам, што якраз тыя трапілі на лепшую кан’юнктуру. Каб маглі яны хаця крыху пакарыстацца гэтым мясным прыбыткам, патрэбная яшчэ згода (якая была да гэтай пары) на гаспадаранне ў традыцыйных умовах, якіх трымаліся бацькі нашых гаспадароў.

Павышэннем цэн мясновай прадукцыі могуць быць незадаволеныя пакупнікі, але паніжэнне цэн на скупцы не гарантуе паніжэння цэн у магазінах. Напрыклад, апошнім часам кантралёры вылічылі, што ў сярэднім гандлёвая нацэнка на малочныя вырабы ў оптавых складах і магазінах састаўляе ў цэлым 100%. Карацей кажучы, малако на скупцы патаннела на працягу апошняга года недзе на 40%, а цэны малочных вырабаў асталіся на падобным узроўні, як тады, калі малако было намнога даражэйшым. І вытворцы мясных вырабаў, і пакупнікі, якімі найчасцей з’яўляюцца гараджане, будуць задаволены тады, калі гандлёвыя нацэнкі будуць самымі нізкімі.

З ГАННАЙ КАНДРАЦЮК,
выдатнай настаўніцай беларускай
і польскай моў у Нараўцы, аўтаркай
кніжкі пра матэрыяльную спадчыну
нашай Малой Айчыны „Поўная
хата экспанатаў” гутарыць рэдак-
цыя газеты „Павуцінне”. Спадарыня
Ганна наведла нас з мужам Валян-
цінам у другі дзень Сустрэч „Зоркі”,
6 чэрвеня г.г., у вёсцы Новае Ляўкова.

— **Ці Вы заўсёды хацелі праца-
ваць педагогам, ці можа настаўні-
цай сталі выпадкова? Чаму Вы ра-
шылі стаць настаўніцай ярка бел-
арускай мовы?**

— Нялёгкая справа выбраць пра-
фесію. У дзяцінстве я вельмі часта
гуляла з маёй сястрой у настаўні-
ка. Потым, калі я ўжо вучылася
ў ліцэі, мой прафесар Васіль Сакоў-
скі заахвоціў мяне стаць настаўні-
кам. Ну, і проста так атрымалася.

— **На якія ўрокі Вы больш ах-
вотна ходзіце, на ўрокі беларускай
ці польскай мовы?**

— Гэтага сапраўды нельга параў-
ноўваць. На ўроках беларускай мо-
вы іншая атмасфера як на ўроках
польскай. Вядома, на беларускую
ходзяць адно тыя, якія хочуць не-
чаму навучыцца, на польскую —
усе. Таму і іншая форма працы.

— **Скажыце, што Вы найбольш
цэніце ў сваіх вучняў?**

— Паводле мяне, вучні павіны
быць працавітымі. Я люблю, калі
мае дзеці стрымліваюць слова і ка-
лі ёсць вынікі.

— **Ці Вы хацелі б, каб Вашы дзе-
ці сталі настаўнікамі?**

— Не ведаю ці яны самі таго ха-
целі б. Думаю, што аднак — не. Ка-
лісь была такая традыцыя, што ка-
лі бацькі былі настаўнікамі, тады
і дзеці выбіралі гэтую прафесію. За-
раз бывае наадварот. Дзеці бачаць
колькі бацькі ўкладаюць працы
ў сваю прафесію і кажуць, што ні-
колі не будуць настаўнікамі.

— **Як Вы збіралі матэрыял для
свае кніжкі?**

— У новай школе ў Нараўцы мы
з вучнямі стваралі беларускую за-
лу і тады частку экспанатаў мы
прывезлі са Скупава. Многа чаго
прывеслі бацькі, суседзі, вучні.
Прытым людзі робяць такую засця-
рогу, што калі іх бабуля будзе па-
трабаваць гэты прадмет, каб была
магчымасць забраць яго назад. Для
нас гэта зразумела.

Многія прадметы мы сфатаграфавалі
на панадворку або ў хаце ў лю-
дзей.

— **Скажыце, калі ласка, нешта
пра сваю сям’ю.**

— Мая сям’я — гэта я, муж, ён
аўтар амаль усіх здымкаў у кніж-
цы, сын, які закончыў беларускі лі-
цэй і таксама займаецца фатаграфі-
яй, дачка, яна вучаніца першага
класа ліцэя.

— **На якой мове Вы размаўляе-
це са сваёй сям’ёй?**

— Мае бацькі вучылі нас гаварыць
па-свойму. У хаце я гавару на на-
раўчанскай гаворцы, а з дзяцьмі —
па-свойму і на польскай мове.

— **Мы ведаем, што Ваш сын
Марцін цікавіцца фатаграфіяй,
у прошлым годзе ён стаў лаўрэа-
там фатаграфічнага конкурсу
„Зоркі” — „Беларус у Еўрасаюзе”.
Адкуль у яго такія зацікаўленні?**

Люблю, калі дзеці стрымліваюць слова!

Ганна Кандрацюк (злева) і Валя Бабулевіч

— Не ведаю. У хаце многа фато-
графавалі. Муж заўсёды цікавіўся фа-
таграфіяй. Амаль заўсёды так бывае
што тое, што робіцца ў хаце, тое ро-
біць таксама і дзеці.

— **Ці Ваш сын дапамагаў пры збі-
ранні і фатаграфаванні матэрыя-
лаў для кніжкі?**

— Сын рабіў здымкі і пасля іх ап-
рацоўваў на камп’ютары.

**лічыце сваім найбольшым дасяг-
неннем?**

— Самым вялікім дасягненнем
для мяне не з’яўляюцца кніжка
і вынікі ў працы, а толькі тое, што
маем з мужам добрых дзяцей.

— **Заўтра Тройца. Як гэтае свя-
та Вы адзначалі ў дзяцінстве?**

— Тройца заўсёды мне асацыя-
валася з паездкай у Крыначку.

— **Мы ведаем, што Вы нарадзі-
ліся ў вёсцы Скупава, зараз жыве-
це і працуеце ў пушчанскай мясцо-
васці Нараўка. Ці Вы не хацелі б
іх пакінуць для горада?**

— Не, тут знаходзіцца ўсё патрэб-
нае для жыцця: лекар, праца, шко-
ла, магазін. Жыццё мае тут свае
плюсы.

— **Ці Вы любіце быць у сваёй
вёсцы Скупава? Ці часта туды ездзіце?**

— Я там, пакуль, не бываю, таму
што няма ўжо ў жывых маіх баць-
коў. Мне балюча пабываць без іх на
сваім панадворку, находзяць успа-
міны...

— **Скажыце, калі ласка, што Вы**

У гэты дзень разам з бацькамі мы
ездзілі фурманкай у пушчу да свя-
той крыніцы. Мы таксама ўпрыгож-
валі бярозавымі галінкамі іконы
ў хаце.

— **Ці троіцкія абрады захавалі-
ся у Вашай хаце, сёння?**

— На жаль, яны амаль загінулі...

Гутарку пад кірункам спадарыні
Валі Бабулевіч падрыхтавалі
**Лукаш Зіневіч, Юстына Тамашук-
Спірыдовіч, Куба Мэтэнька, Уля
Ліпато, Оля Сіманюк. Інтэрв’ю
апрацавалі Аня Ярымовіч (Гімназія
ў Дубічах-Царкоўных) і Оля Міра-
нюк (Белгімназія ў Бельску-Пад-
ляшскім).**

Урачыстасць у Крыначцы

Крыначка — гэта крыніца ў Бела-
вежскай пушчы, распаложаная ў ад-
легласці 3 кіламетраў ад Гайнаўкі,
пры шашы Гайнаўка — Белаежа.
Праваслаўныя вернікі лічаць яе цу-
дадзейнай і штогод на Тройцу па-
ломнічаюць да яе.

Невялікая царква ў Крыначцы,
якая прыналежыць Дубінскаму пры-
ходу, была ўзведзена ў 1848 годзе
ў гонар св. Братоў Макавеяў. Нама-
ганнямі прыхода, пры дапамозе
Гміннай управы і Надлясніцтва ў Гай-
наўцы, а таксама прыхаджан была
ўзведзена паветка, пад якой адбыва-
юцца ўрачыстасці.

Галоўныя святкаванні ў Крыначцы
адбываюцца на другі і трэці дзень
Святой Тройцы. Апрача гэтага часта
служачца тут літургіі, малебны і ака-
фісты. Сёлета галоўныя ўрачыстас-
ці адбыліся 8 і 9 чэрвеня. Пры со-
нечным надвор’і сабралася многа

Перад студняй здзейснены быў чын во-
даасвячэння

вернікаў з навакольных вёсак, мя-
стэчак і гарадоў, якія вераць у цуда-
дзейную моц. Так як даўней палом-
нікі намочанымі ў крынічнай вадзе
хустачкамі праціраюць хворыя мес-
цы і пакідаюць іх на агароджы або
кустах пры студні.

У панядзелак 8 чэрвеня ў 17 га-
дзін у Крыначцы адслужана была вя-
чэрня. На другі дзень прыехалі 21
святар з розных прыходаў і шматлі-
кія вернікі. Вакол храма панавалі ідэ-
альны парадак, хаця ўся плошча
шчыльна застаўлена была аўтамабі-
лямі. Перад 10 гадзінай вернікі хрэс-
ным ходам выйшлі сустрэць архіе-
піскапа Мірана, а дзеткі са школы
ў Дубінах сыпалі кветкі. Пасля літур-
гіі духавенства і вернікі пайшлі да
студні, дзе здзейснены быў чын во-
даасвячэння. Калі хто не быў яшчэ
ў Крыначцы, павінен завітаць сюды
ў будучыні і абмыць хворыя месцы,
каб быць здаровым.

Андрэй ЯЛОЗА

Фонд „Царкоўная музыка”

ў Гайнаўцы
ў супрацоўніцтве
з Белаежскім

нацыянальным паркам
запрашаюць на

**IV БЕЛАВЕЖСКІЯ
СУСТРЭЧЫ З АРЫЯЙ
КАНЦЭРТ ЛОМЖЫН-
СКАЙ КАМЕРНАЙ
ФІЛАРМОНІІ
ІМ. В. ЛЮТАСЛАЎСКАГА
І ОПЕРНЫХ САЛІСТАЎ**

28 чэрвеня 2009 г. гадз. 19:00
Дзядзінец
Прыродазнаўча-ляснога
музея ў Белаежы

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зорка

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ І МОЛАДЗІ

Баліць душа, калі...

Мы, удзельнікі Сустрэч „Зоркі”, разам з Ганнай Кандрацюк-Свярубскай пайшлі на могілкі. Там мы пачылі людзей, якія прыбіралі магільны. Спачатку мы пазнаёміліся з паняй Нінай.

— Каб спакойна спаць, трэба пасвяціць магільны тры разы ў год, — кажа жанчына, — на Провады, Галавасека і Сёмуху.

Прыбраць і ўпрыгожыць магільны родных пані Ніна прыехала з Гайнаўкі. Яна ўспомніла як у часы яе дзяцінства ўпрыгожвалі магільны пад Сёмуху. Іх прыцярашвалі ясным пяском, абкладалі бляшчачам з рэчкі, вязалі ручнічкі і стужкі на крыж. Тады ніхто не ведаў знічаў. У Ляўкове магільны асвячаюць дзень пасля Тройцы, у Градавую сераду. Тады нельга працаваць у полі, бо інакш усё лета будзе лупіць град. У гэты дзень у капліцы служыцца малебен. Пасля службы бацька асвячае магільны.

У старой частцы могілак, быццам у лесе, растуць вялікія дубы, сосны, ландышы, папараць. Тут, сярод блакітных крыжоў, мы сустрэлі Аліну і Аляксандра Харкевічаў з Бела-стока. Яны былі вымушаны пакі-

Фота Ганны Кандрацюк

Магдаліна Панасюк

нуць сваю родную вёску Луку, бо там паўстала Семяноўскае вадасховішча. Зараз сваёй *родзінай* яны лічаць могільны, дзе спачываюць іх родныя і сваякі. Сапраўды, на могіль-

Мова???

— Дзіўнае слова!
Якая мова можа быць?
Ці без яе можна жыць? —
Задумваецца галодны Мішка,
Ад думак ужо яму скрунулася кішка.
Можа быць польская, можа іспанская,
Можа беларуская, можа кітайская...
Думаў і думаў мужчынка,
Але ў яго галаве толькі тоўстая шынка.
І так сядзеў з гадзіну,
Калі ў апошнюю хвіліну
Асвяціла яго!
Ён узяў сумку —
І адразу хацеў выявіць сваю думку —
Выцягнуў з сумкі кніжку,
Пашукаў у ёй слова, трывала гэта крышку.
Калі знайшоў слова „мова”,
Адразу зразумеў гэтае слова.
— Мова гэта галоўная частка жыцця,
Цяпер будзе ведаць гэта кожнае дзіця!
„Павуцінне”,
Магдаліна Панасюк (Белгімназія ў Гайнаўцы)

ках у Ляўкове вельмі многа крыжоў памечаных прозвішчам *Харкевіч*. Нашы субяседнікі вельмі ўцешліся, калі пачулі, што размаўляем па-беларуску. Пан Аляксандр сказаў, што ў яго баліць душа, калі на могільках чуе адно польскую мову:

— Нашы дзяды і прадзеда пралівалі кроў за беларускую мову і праваслаўную веру, — кажа з сумам, — а цяпер гэтага ніхто не шануе.

„Аранжавая хатка”, апрацавала *Наталька Семянюк з Падрэчан* (гімназія ў Чыжах)

Хай жывуць павукі!

Каб пачаць чытаць нашу газету, трэба ведаць чаму ў нас такая назва. Наша газета ўзяла імя ад малога, але не зусім безабароннага павука. Чаму „Павуцінне”? Адказ зразумелы сам па сябе. Таму, што мы закранаем розныя тэмы, якія ў той ці іншы спосаб, як ніткі павуцінны, з сабой павязаныя. Але паясненне можа быць і другое. Хатка павука вельмі прыгожая і моцная. Для беларусаў павук — сімвал шчасця. Наша рэдакцыя вельмі ўдзячная павукам!

Лукаш Зіневіч (ІІ клас Гімназіі ў Гарадку)

Фота Ганны Кандрацюк

На старых могільках у Ляўкове

Не будзь абыякавым да сабачага лёсу!

Фота Ганны Кандрацюк

Ці спачываеш сабакам, у якіх сумнае жыццё ў гайнаўскім прытулку „Цяпэк”? Гэтае месца поўнае малых і вялікіх чатырохногіх сяброў чалавека. Гайнавяне па меры сваіх магчымасцей стараюцца дапамагаць жывёле, але гэтага мала. Таму Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы арганізуе збор грошай і сабачага корму. Акцыя дапамогі пачалася 10 чэрвеня 2009 года. Усіх неабыякавых да сабачага лёсу просім звяртацца ў канцылярыю Белгімназіі ў Гайнаўцы.

„Павуцінне”, Лукаш Зіневіч (ІІ клас Гімназіі ў Гарадку)

Фота Кароля Лукшы

Рэдакцыя „Павуцінны”, злева: Аня Ярымовіч, Оля Міранюк (сакратар), Юстына Тамашук-Спірыдовіч, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Куба Мэтэнька, Оля Сіманюк, Міхась Сцепанюк, Уля Ліпато, Магдаліна Панасюк (намеснік галоўнага), Лукаш Зіневіч (галоўны рэдактар)

Кожны носіць у сабе след бацькоў!

Інтэрв'ю з Надзеяй Артымовіч, беларускай паэткай з Бельска, аўтаркай паэтычных зборнікаў „We śnie i w bólu słowa” (пераклад на польскую мову Яна Леанчука — 1979), „Роздумы” (1981), „Сезон у белых пейзажах” (1990), „3 неспакойных дарог” (1993), „Дзверы” (1994), „Łagodny czas” (пераклады пад рэдакцыяй Тадэя Карабовіча — 1998), „Адплывае спакойнае неба” (1999), „Жоўтая музыка” (2005), гутарыць рэдакцыя „Павуцінны”.

„Павуцінне”: — Сум, безнадзейнасць, папярсы... Чаму Бельск у Вашай паэзіі такі сумны?

— Бельск не сумны, ён толькі ўжо не такі, які быў раней. Прамінанне — гэта смутак. Але гэта мой індывідуальны погляд. Калі пра папярсы і безнадзейнасць, яны не аснова ў маёй творчасці.

— Ці Вы мелі сяброў у польскім асяроддзі і як яны на Вас паўплывалі?

— Я сябрую з паэтамі Юрым Плютовічам і Янам Леанчуком з Беластока. Маю таксама сяброў

Фота Ганны Кандрацюк

у Варшаве, Любліне. Калі я працавала ў Бельскім доме культуры, арганізавала літаратурныя сустрэчы, на якія прязджала многа пісьменнікаў. Кантакты заўсёды ёсць.

— Вашы вершы „Калі блізка зраніць цябе — маўчы” напамінае вершы Вес-

лава Казанэцкага „Pożeracze wolności, tylko oni znają jej smak”. Ці Вы карысталіся яго ўзорам?

— Не. Гэтыя вершы напісаны ў розны час у розных месцах. Я дэбютавала ў Варшаве, ён — у Беластоку. Я асабіста ведала Казанэцкага, але гэта не мела ўплыву на мой спосаб пісання. Люблю вершы Казанэцкага, гэта добры паэт, ён на свой індывідуальны спосаб спартрэтаваў чалавека.

— Які след у Вашым жыцці і паэзіі пакінулі бацькі?

— Кожны з нас носіць у сабе след сваіх бацькоў, сястры ці брата. Гэта выразна прабіваецца ў маёй паэзіі.

— Мы ведаем, што Вы любіце шпацыраваць. Чаму якраз месцам Вашых шпацыраў з'яўляюцца могілкі, а не цяперашні Бельск?

ці інакш млын ацалеў, але шмат гаспадарак згарэла. Уражлівае сэрца старога чалавека не вытрымала. Калі людзі вярнуліся з пушчы, яны ўбачылі мёртвага млынара. Ля старога сядзеў верны сабака. Людзі зрабілі прыгожае пахаванне, побач млына насыпалі невялікі курган. Хоць курган не захаваўся да нашага часу, людзі гавораць, што раз у год, у Градавую сераду, ажывае дух млынара і круціць колы млына. Але пабачыць гэтае дзіва можа толькі той, у каго чыстая душа і добрае сэрца.

„Павуцінне”, Якуб Мэтэнька (Белгімназія ў Бельску-Подляшкім)

Фота Тамаша Ляшкевіча

— Так, я часта хаджу на могілкі да бацькоў. Мой бацька памёр калі мне было 10 гадоў, з мамай я таксама мела няшмат кантактаў, таму што я рана выехала з Бельска. У мяне ёсць такая патрэба, каб адведаць магільны бацькоў. А сама дарога на могілкі і назад — гэта час рэфлексіі...

— Ці Вашы вершы з'яўляюцца сведчаннем Вашага жыцця?

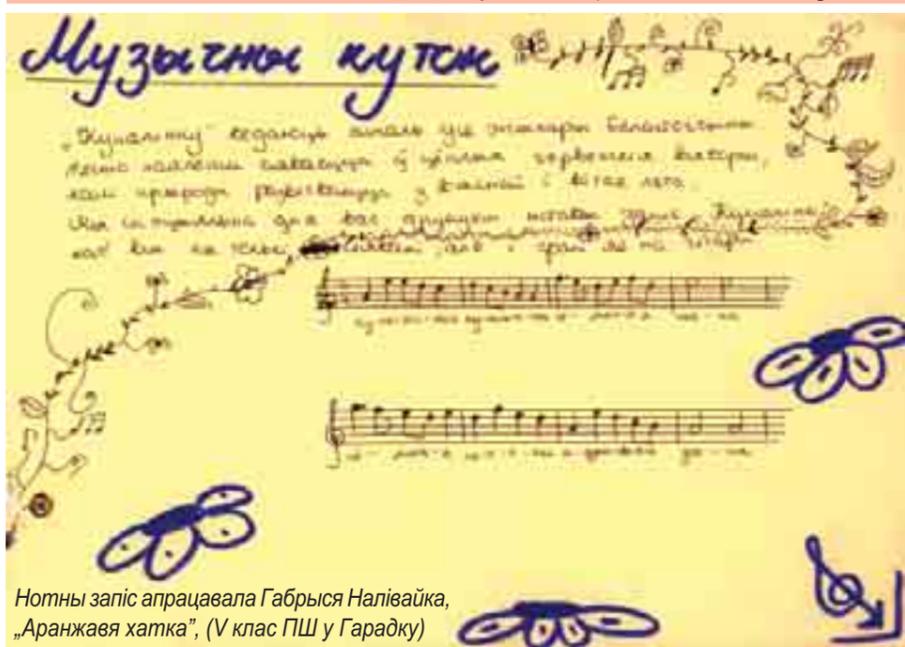
— Я скажу так: кожны твор з'яўляецца крэацыяй, гэта не дакладная фатаграфія аўтара. У вершы ёсць аўтар, але не адзін ён... Вядома, можна дашукаць пячаці індывідуальнасці, але да пэўнай ступені...

— Ці Вы адчуваеце, што наша паэзія гэта ўсё Ваша жыццё?

— Паэзія важная ў маім жыцці, але ёсць і іншыя важныя рэчы і справы. Скажу так: паэзія заўсёды будзе для мяне нумар адзін!

Гутарку-інтэрв'ю пад кірункам Яўгена Вапы падрыхтавала рэдакцыя „Павуцінны”: Лукаш Зіневіч,

Оля Міранюк, Аня Ярымовіч, Юстына Тамашук, Оля Сіманюк, Куба Мэтэнька, Уля Ліпато, Магда Панасюк, Міхась Сцепанюк. Гутарку запісалі і апрацавалі Лукаш Зіневіч (II клас Гімназіі ў Гарадку) і Оля Міранюк (III клас Белгімназіі ў Бельску)

Нотны запіс апрацавала Габрыся Налівайка, „Аранжавая хатка”, (V клас ПШ у Гарадку)

Фільм пра моц у валасах!

Многія з вас пэўна ўжо чулі як пра славу фільма „Hair” („Валасы”), так і пра Мілаша Формана, сусветнай вядомасці рэжысёра. Гэты музычны фільм расказвае пра свабоду і месца чалавека ў свеце. Пры дапамозе жывой і лёгка пападаючай у вуха музыкі рэжысёр паказаў жыццё амерыканскіх хіпі. Вялікую ролю адыгрывае тут танец. Многія сцэны насычаны гумарам, дзякуючы якому лягчэй зразумець свабодны стыль жыцця амерыканскіх хіпі.

У ролю галоўнага героя Клода Букоўскага пераканаўча ўвайшоў Джон Сэвідж. Захапіць можа таксама роля Трыта Уільямса, які сыграў харызматычнага лідара групы Джорджа Бергера.

Фільм, хоць даўгаваты, добра глядзіцца. Сцэнарый расказвае не толькі пра стыль жыцця хіпі, але і паказвае моц сяброўства і кахання.

„Аранжавая хатка”, Наталля Семянюк (Гімназія ў Чыжах) і Габрыся Налівайка (V клас ПШ у Гарадку)

Добрае сэрца

Дайным-даўно ў ляўкоўскім млыне жыў стары млынар. Людзі раілі яму перадаць тайны сваёй прафесіі камусьці малодшаму. Млынар, аднак, не хацеў кідаць млына, нават не дапускаў да сябе такой думкі. Ён любіў гэтае месца больш за сябе самога. Уласнік млына разумее старога і дазваляе яму тут дажываць. Ён спачуваў чалавеку, у якога не было сваёй сям'і і ўласнай хаты...

Прышла вайна. Воратні падыйшлі пад Новае Ляўкова. Людзі чулі іх грубыя і злосныя галасы. Ноччу ўварваліся яны ў вёску і загадалі людзям кідаць хаты ды ісці разам з імі ваяваць. Але людзі не паслухаліся лютай навалачы і рашылі ўцячы ў Белавежскую пушчу. Адно стары млынар не пайшоў у лес. Ён не меў сілы пакінуць свой млын. Гэтае месца ён цаніў больш за сваё жыццё. І калі захопнікі падпалілі вёску, ён сам стаў гасіць пажар. Людзі здалёк бачылі яго намаганні. Так

Як укусіць пад'ём?

Фота Ганны Кандрацюк

Аўтар здзейсніў пад'ём

У асяродку „Бора-Здруй” у Новым Ляўкове раніцай, пасля першай ночы, я ўбачыў праграму нашых сустрэч. Зацікавіў мяне першы пункт: 7.00 — Пад'ём.

„Чаму так рана даюць нам снеданне?” — падумаў я. Не адзін я падумаў такое. Мы ўсе пачалі думаць, што дакладна абазначае слова пад'ём? Пачалася жывая спрэчка і жарты вакол гэтага слова. Мы прыдумвалі яму смешныя значэнні. Сыпаліся разнавідныя і часам дурныя прапановы. Эля з Бельска сказала, што пад'ём значыць „пад'ядаць” або „падмываць”...

У рэшце рэшт мы дайшлі да вываду, што гэта звычайная падбудка. Пакуль мы перажоўвалі гэтае слоўца, настаў час другога пункту праграмы: 8.00 — Снеданне!

„Аранжавая хатка” — Тамаш Ляшкевіч (III клас гімназіі ў гайнаўскай „шасцірцы”)

Петразаводск: за рэчкай, за гаем

Тэкст і фота Ілоны КАРПЮК
(працяг з 25 н-ра)

У пяць гадзін раніцы на гарызонце з'явіліся пад'ёмныя краны. Іх кшталты вырысоўваліся на фоне яркага, узыходзячага сонца. Ліфты, краны, каміны, характэрныя сталічнаму гораду, цудоўна віталі нас у варот Петразаводска. Раней пабачылі мы нават пару малых вёсачак, прысмактаных да большага брата. Гэта нас узрадавала, бо падарожжа па кепскіх дарогах праз бязмежны лес пачало здавацца не толькі незразумелым, але і падазронным. Дзякуючы прадаўцу агародніны, які ўжо чакаў першых кліентаў, хуценька дабраліся мы на бераг возера Анега і яшчэ заспаўня хапалі паўночнае паветра.

— Столькі працы, такая група і нават, бля..., дзякуй не сказалі! — абуралася сфрустраваная жанчына на заправачнай станцыі, у якой мы віталіся з карэльскай кухняй і гасціннасцю. Паводле нашага сябра, які парадкаваў нашы заказы і кошт абеду, жанчына не толькі папала ў паніку з-за вялікай групы з дванаццаці асоб, але падумала пакарыстацца нагодай і нядобрасумленна падзарабіць завышаным рахункам. Не толькі гэтага нам было досыць, але і непрацуючых туалетаў, што ў такіх месцах з'яўляецца папулярнай практыкай. Затое ўпершыню сустрэліся мы з крыважэрнымі насякомымі, якіх пазней у такой колькасці, на шчасце, не давялося сустракаць.

Чарговую ежу мы паспрабавалі ўжо ў петразаводскім кафэ. Сняданак. Тры гадзіны перапіскі эсэмэскамі, яшчэ ў дарозе, заняло нам прашэнне пра сняданак не ў вёсках, а ў дзевяць гадзін, каб магчы яшчэ з дзве гадзіны паспаць у ложках. Цудам удалося, бо нашы мясцовыя гаспадары не ўяўлялі сабе, што стомленасць і патрэба сну можа быць важнейшай, чым заплавананне з самой раніцы да ночы сустрэчы. Праграма першага дня некаторым асобам скончылася ўзмоцненым сэрцабіццём ад 3-4 кубкаў кавы, выпітай для падтрымкі свядомасці.

Афіцыйная сустрэча, музей, афіцыйны музей. Адны пабаяліся, што не паспеюць купіць матрошак, другія, што не паспрабуюць лакальнага піва, але аказалася, што і ў Карэліі, як ва ўсім свеце, некаторыя музеі па панядзелках не працуюць і такім чынам частку турыстычных планаў удалося нам здзейсніць. Памалу прывыкалі да мясцовай атмасферы, да манументальных будынкаў, звышпільнасці нашай апыкункі.

Едзем захапляцца наваколлем.

— Колькі туды кіламетраў? — пытаюцца нашы вадзіцелі.

— Ну, будзе нейкіх дваццаць хвілін, — чуем у адказ.

— Але колькі гэта кіламетраў?

— Думаю, што даўжэй, чым паўгадзіны не будзем ехаць.

І так можна быць ў бясконцасць. Пасмейваліся з гэтай манеры расійскіх экскурсаводаў, хаця па нейкім часе зразумелі, што пры такіх адлегласцях, якія сустракаюцца ў Расіі, або кіламетры ўжо не маюць значэння, або мясцовыя спакайней сябе адчуваюць, калі не думаюць, што перад імі да бліжэйшай вёскі 150 ці 300 кіламетраў. У кожнай, нават самай дзіўнай экскурсіі, у якіх мы ў Карэліі ўдзельнічалі, можна знайсці нейкі сапраўды вартасны бок. Нам тра-

Гасцініца „Анега” пры ўсходзе сонца

пілася мясцовая экскурсаводка з вялікімі ведамі, адкрытасцю і юрыдычнай адукацыяй. Можа таму яна была вельмі канкрэтнай.

— Калі ў Карэлію прынеслі святкаванне новага года, карэлы вельмі доўга супраціўляліся, — расказвала з заангажавасцю спадарыня Ірына. — Прычынай гэтаму была ёлка, якая стаяла нібыта самы важны госць. Карэлам гэта не было даспадобы. Традыцыйным карэльскім дрэвам заўсёды была сасна, елкі раслі толькі на

— тлумачыць нам спадарыня Ірына. — Вепсы — светлыя — светлыя, такія скандынаўскія, а карэлы — такія пасярэдзіне. Можа не так чорныя, светлыя, але не так выразна як вепсы. Усе яны яшчэ падзяляюцца на меншыя этнічныя групы, але ўсяго не запомніце.

Спадарыня Ірына, хаця правяла з намі не больш чым чатыры гадзіны, распавяла нам нашмат болей, чым усе нашы апекуны і мясцовыя сябры, таму чарговыя месцы наведвалі мы

За „круглым сталом” у скансэне-рэстаране „Усадзьба”

могілках, бо ў іх жылі душы памерлых. Як тады было ім прыносіць у хату магільныя дрэвы ды яшчэ ўпрыгожваць іх?

Эмацыянальныя расказы нашай экскурсаводкі прымусілі нас задумацца. Стала ясна, што яна не расіянка. Мабыць, карэлка або фінка, але гэтага не ўдалося нам высветліць. Крунае гэта адно з асноўных мясцовых пытанняў — нацыянальных, бо ў Карэліі не жывуць толькі карэлы, але перш за ўсё рускія. Гэтая адкрытая на першы погляд краіна вядзе нібыта палітыку плюралізму, але пад гэтым выглядам хаваюцца аднак асіміляцыйныя дзеянні. Праблема ў тым, што словы нашых карэльскіх актывістаў паказваюць на амаль тоеснае разуменне палітыкі шматкультурнасці ды асіміляцыі да рускай культуры. Што ж, савецкай ментальнасці так хутка не вылучыць. І вось самыя цікавыя сітуацыі сустракаюцца, калі чалавек, з якім гаворыш, аказваецца не чалавекам з былых савецкіх рэспублік, а толькі фінам з суседства ці этнічным жыхарам мясцовых зямель, карэлам, вепсам ці саамам.

— Саамы, яны такія вельмі адметныя, нізкія, чорныя валасы, цяжэйшая скура, яны вандравалі ад Урала,

з поўнай свядомасцю складанасці сітуацыі. Як госці Карэльскага рэсурснага цэнтра няўрадавых арганізацый аглядалі мы не толькі атракцыёны Петразаводскага раёна, але прымалі ўдзел у смешнай рэспубліканскай канферэнцыі на тэму палітыкі многа-нацыянальнасці, якую зладзілі дзяржаўныя ўлады і з якой нічога не вынікала. Затым павезлі нас у моладзевы цэнтр горада Кандапога, у адзін з нямногіх эlegantных, новых і, здаецца, пустых будынкаў. Сарганізавалі нам, паводле расійскай, а прынамсі карэльскай традыцыі, гэтак званы круглы стол. Пачалася нават цікавая дыскусія, у якой паміж радкоў нашы гаспадары прызналіся, што не маюць спосабу, а можа проста баяцца прыцягнуць у цэнтр цяжкую моладзь. Таму, як мы зразумелі, у такі цэнтр прыходзяць адны выдатнікі. А цэнтр узнік не з-за пільнай патрэбы, толькі па прычыне балючай трагедыі.

— У гэтым месцы стаяў калісь рэстаран, — распавядаюць нам сімпатычныя працаўніцы кандапожскага музея. — Уласнік, мабыць, быў азербайджанцам. Ну і тут аднаго вечара разгарнулася сварка на нацыянальнай глебе. Прыйшлі галаварэзы і ў выніку бойкі загінуў адзін чалавек, рэста-

ран гарэў. Такі быў у нас пагром!

Нічога дзіўнага, што нацыянальная палітыка ідзе ў бок асіміляцыі. Можа мясцовым уладам здаецца яна найбольш эфектыўнай і не трэба будзе тады ўжо пераймацца міжнацыянальнымі недаразуменнямі ці канфліктамі, бо ўсе — мы і яны — рускія. На гэта звярнула ўвагу наша экскурсаводка, прычым ад нашай супольнай сустрэчы засталася вельмі прыгожая думка: у Карэліі — шмат месца і не трэба быць рускім атеістам або вялікарускім праваслаўным, можна быць праваслаўным карэлам з глыбокімі паганскімі каранямі. Тады і можна быць жыдам, палякам, літоўцам, азербайджанцам і не думаць пра сябе як пра рускага чалавека. Але калі гаварыць пра месца, то ў Карэліі сапраўды шмат жыццёвай прасторы. Большую частку займаюць лясы і воды, бо там, дзе не расце лес, плыве рэчка або стаіць возера. Гэтых у Карэліі больш за 60 тыс., рэчак каля 27 тыс.! А лес акружае нас паўсюдна: па дарозе ў лакальныя скансэн, па дарозе ў Марцыяльныя воды, дзе аздарэляльную ваду трэба піць праз саломку, каб зубы не пачарнелі ад празмернай колькасці жалеза, па дарозе ў Кінерму — скансэн карэльскай вёскі.

— Будзем ехаць каля паўтары гадзіны, — кажа спакойным, свежым голасам Паліна, наша апыкунка.

Нам цяжка было адпачыць, бо апошнюю ноч у Петразаводску правялі мы вельмі інтэнсіўна, дарэчы, як і іншыя, бо проста шкада было марнаваць час на сон. Тым больш, што і наша гасцініца не спрыяла адпачынку. Жылі мы ў драўлянай двухпавярховай лодцы, хоцацца сказаць, як на Місісіпі. Але сапраўды прыемна было цягам першых двух дзён, калі возера Анега было лагоднае ды спакойнае. У Карэліі надвор'е мяняецца з гадзіны на гадзіну, таму вельмі хутка сустрэлі нас штормавыя вятры і злосныя хвалі. Цяжка было засынаць у такіх умовах.

Паліна старалася пратрымаць нас гэтыя паўтары гадзіны, але напрыканцы падарожжа пасажыры мікрааўтобуса не былі такія ж сімпатычныя як звычайна, бо наша падарожжа з мэтай сняданку трывала дзве з паловай гадзіны. Кішкі гралі марша, а ад віду лесу некаторым кружылася ў галаве. У холадны, непрыемны дзень папалі ўрэшце ў маленькую вёсачку Кінерма. Жыве там пяць чалавек. Гаспадыня Надзея падрыхтавала нам смачнага свойскага акуня, а пасля павяла па ўнікальным скансэне драўлянага дойдства.

— Нашай царкве 260 гадоў, так як і найстарэйшай хаце, — расказвае з упэўненасцю. — Бацюшка прыязджае адзін раз у год, 10 жніўня, калі адзначаем прыхадское свята Смаленскай іконы Божай Маці.

У царкве захаваліся толькі дзве арыгінальныя іконы, а карэльскае набажэнства адраділася ўжо ў 1990-х гадах. Больш экспанатаў захаваў музей. У адной частцы арганізаваная тыповая хатка, а ў другой — неверагодна прыгожы музейчык. Стылявы, вельмі эстэтычны, шкло, дрэва, сярэбраны колер, чорна-белыя здымкі. Ажно цяжка паверыць.

— Гэта дапамога з боку фінаў. Яны праектавалі і фінансуюць нашу вёсачку, — тлумачыць Надзея.

Вось такая дружба народаў.

Тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

У Машчону-Панскую, што ў Нурэцкай гміне, прынамсі мне дабрацца няпроста. Дзякуючы спалучэнням ПКС, якія заўжды гэтая фірма робіць так, каб было людзям лягчэй і зручней, мушу дабрацца спачатку сівай ранічкай у Сямятычы з Беластока, а пасля — трэба падумаць, як дастацца гэтых дзесяць кіламетраў над рэчку Машчонку. Каб трапіць на 11 гадзіну. Тым больш, што з самага рання ва ўсёй краіне ліе працяглы дождж, ды з захаду пачне праясненне — можа і дойдзе над „Польшчу Б”, але гэта толькі надзея для радыёслухачоў. А тут дождж лупіць так, што мой парасон аж угінаецца. Ліе і ў Сямятычах, ліе і ў Машчонай-Панскай, куды, быццам амфібія, давязе мяне і паню Веру чырвоны „фіяцік” Язэпа Карпока. Абое яны родам з Машчонай, а над рэчкай, у адным з самых прыгожых месцаў у свеце — іхні стары хутар.

Заяджаем на пляцоўку перад святліцай — а там стаяць дагары нагамі лавы ды снуецца пара гукааператараў, і малады, бадзёры машчонскі солтыс

Першыя справа — Аня Мудэль і Ліда Стэмпяк

Тамаш Леанюк. Больш ні чалавека не відна ў смугах дажджу. Ды солтыс з пагодлівай мінай апавяшчае:

— Імпрэза пачнецца роўна ў 15. Мае быць сонца. Будуць людзі, будуць госці.

Вось тады маюць пачацца Ш Дні Машчонай-Панскай. Складваем парасоны, заглядваем ва ўпрыгожаную святліцу, пасярод якой стаяць сталы. „Стаяць яна, — з непамутнелым спакоем на конт працягу мерапрыемства кажа дзядзька Язэп, — дзякуючы Колю Кавальчуку. Вельмі ён да гэтага прылажыўся, каб нашу святліцу збудаваць. Быў ён у свой час кіраўніком Беластоцкага склада будаўнічых матэрыялаў. Цяпер там працуе мой сын. Коля таксама згэтуль. І вёска мае святліцу, культурнае месца. Кажуць і ў Нурцы: як вам удаецца арганізаваць тут імпрэзы, калі цяжка з гэтым нават у гміне. Важна, каб уперліся людзі, каб сарганізавацца. Вёска харошая, аднаўляюцца хаты, купляюць тут дамы на дачы нават з Варшавы.

Невядома, ці паверылі мы ў тое, што солтыс аформіў надвор’е на мерапрыемства (яшчэ не ведаем, што гэта не ён, а Грыша Баена мацаў у гэтым свае правітыя пальцы ці мо пусціў у рух добрыя кантакты з вышэйшымі сіламі). Ды пад дажджавой заслонай чырвоны „фіяцік” падкаціў да высознага зялёнага дома, што насупраць будынка былое школы. Гэтая школа таксама Мудэлеўская (маці Карпока таксама Мудэлеўка) — дзеда ягонага і Анінага Ільі Мудэля. Якраз у гэтым зялёным доме насупраць школы жывуць Аня і яе брат

„Незабудкі” з Нурца-Станцыі

Лявон. Гэтая частка сям’і не пакінула была Машчонай, а дзедаў брат пакінуў вёску, з’ехаў у Ваўкавыск, „за прыкрым часам”. Анін дом вядомы і тым усім, хто не гаворыць па-нашаму, бо не скажа. Кажы Аня: „Паглядзела я на гэ-

рэшку. Што ж, само робіць габлітацыю па філасофіі, іншыя думкі ў яго. А дзед і бацькі аж рукі паранілі, аднаўляючы дом і прыбіраючы пасля рамонт... Багдан з гонарам паказвае пакоі, а Язэп прабуе распазнаць тое, што засталася ў суседзяў ад старога хаты: о, дзверы тыя самюцікі! А Багдан яшчэ і хваліць Аню Мудэлеўку: яе рустыкальны выбар кветак заняў другое месца ў Польшчы, а на першым месцы апынулася ардынацыя Замойскіх! Жыць трэба старацца не толькі заможна, але і сярод мілых людзей, і звяроў, і прыгожа... А цяпер нам як вясёла яшчэ ў Анінай хаце, што

і не прыкмецілі, як сапраўды пасвятлела.

— Можа, маку трэба насыпаць у студню, каб... перастала ліць?.. — мяркую не надта фахова, бо Ліда і Аня абураюцца:

— Мак трэба сыпаць якраз на дождж! — ведаюць фальклор і добры забабон. І ўспаміны пачынаюцца, ужо найстарэйшыя — прыгадваецца час, калі вёска была такая багатая ў людзей, што на лаўцы насупраць, пад школай магло сесці і трыццацёра аднагодкаў і зацяг-

нуць свойскую песню! Былі і страшныя ўспаміны: гулялі дзеці пасля вайны гранатамі, чатырох разарвала. Бегалі па ступкі па лузе, а ў кожнага — аўтамат ці пісталет!.. Параз’язджаліся людзі па свеце, шукаючы новага шчасця. І цяпер сэрца вядзе іх назад, дахаты. Таксама такія свята — мілая нагода для сустрэч.

... І што падумаецца — трэцяя гадзіна ў Машчонай: пачынаецца свята. І прызнаецца солтыс Тамаш: едучы зранку сустрэў быў Грышу Баену, які вяртаўся з царквы з Жэрчыч. І гэта ён сказаў з непакіснай упэўненасцю: у тры пачнецца лета. У бок пляцоўкі пад святліцай, гразнучы ў мокрым дзярне, з другога канца доўгай вёскі ідуць людзі на свята. А лавы ўжо падсохлі, вогнішча чакае сухое (каспёр быў раней абачліва накрыты). Бачыцца і жэрчыцкі бацюшка, і дзядудзі з унукамі, і воіт Нурэцкай гміны Пётр Яшчук — ён і пачне імпрэзу, прывітае сабраных. А між тым панаракае: гміны Сямятыцкага павета слабенька адораны еўрасаюзнымі сродкамі. Практычна нуль дасталі. Але для Машчонай мае мілыя весткі: будзе пракладзены асфальт у вёску ад шашы, а праз год гэтая старажытная мясціна атрымае вулічнае асвятленне. Бурныя апладысменты ад ветлівых і задаволеных глядачоў. Азіраюцца на неба: „Абы не падала!” На лавах сядзяць і вядомыя нам ужо „Незабудкі” з Нурца-Станцыі, што „ў маі нарадзіліся, не забываюць сваіх каранёў”, і пенсіянерская „Тэсца”, пазнаем па бе-

Арт-Пронар: „Машчона мае шчасце!”

ларускіх строях і „Арт-Пронар”, які неўзабаве, адсяваўшы і адыграўшы больш за дзесятак песень, памчыць у Нарву на Дні Нарвы (які ўраджай у гэты капрызны па надвор’і дзень на імпрэзы!). „Мікстура” з Кляшчэль выканае пад электроны больш за дзесятак украінскіх песень і адну беларускую, „Арт-Пронар” ад цыганска-марацка-ваенна-дыскапольных аж да „Беларускі народзе наш” — таксама пад дваццаць. Сапраўды па-беларуску выступіць капэла з Радзілаўкі, якая ведае куды прыехала і ўчастуе слухачоў „Сівай зазуляй” і іншымі песнямі. Народ урэшце кінецца ў танцы. „Машчона мае шчасце!” — апавяшчаюць спевакі, і слухачы не супраць.

Пахла свойскасцю, свежай зеленню, за палямі віднела Грабарка. Нідзе не было відаць, сярод нешматлікіх спачатку аўтамашын, славутага крэйсера шашы Янкі Мудэля. Сёння ён працуе ў іншым месцы. Трэба ж неяк дзейнічаць, жыць, не кідаючы гэтай панскай свойскай вёскай, весела, карысна, прыгожа. І так, каб хацелася сюды ехаць, нягледзячы на праліўны дождж ці гурбы снегу.

Гарадоцкае святкаванне

Ужо традыцыйнае шэсце пад духавы аркестр, змаганні атрадаў пажарнікаў-добраахвотнікаў і паказ медычнай рэанімацыі, урэшце выступленні калектываў з Польшчы і Беларусі ды папулярнага спевака родам з Беласточчыны Януша Ляскоўскага спадарожнічалі 511-му Святу Гарадка. Мерапрыемства было сарганізавана з нагоды 511-годдзя заснавання мясцовасці. На жаль, з-за пахмурнага і халоднага надвор'я не было тлумаў на сёлетнім гарадоцкім свяце. Аднак тыя, хто не спалохаўся, у суботу мінулага ўік-энда гулялі адметна. На сцэне пры вадасховішчы ў Зарэчанах выступілі шматлікія групы, галоўным чынам дзейнічаючы ў Гарадку і ваколцы, ад дзіцячых па пенсіянерскія. З Беларусі прыехаў ансамбль музыкі і танца „Ятранка” з Дзятлава (Гродзенскі раён). У размове з „Нівай” загадчыца вакальнай часткі групы Галіна Панько расказала:

— Наша група ўзнікла ў 1996 г. пры ДOME культуры. У склад ансамбля ўваходзіць сем вакалістаў і шасціх інструменталістаў. У нашым рэпертуары — беларускія песні, між іншым з нашых ваколц, а таксама ўкраінскія і рускія. Выкарыстоўваем м.інш. цымбалы, баян і гармонік. Назва нашага ансамбля выводзіцца ад назвы рэчкі.

Прытым дадала, што „Ятранка” ў Гарадку ўпершыню:

— Праўда, халаднавата, ды нам тут

Спявачкі з дзятлаўскай „Ятранкі”

вельмі весела. Дарэчы, мы заўжды трымаемся на энтузіязме.

З канцэртаў выступіў таксама гродзенскі бард Віктар Шалкевіч. Ахвотна пасябраваў ён з тугэйшымі калектывамі. Мы трапілі на ягоную размову са старэйшымі спявачкамі з „Асеняга ліста”, які дзейнічае ўжо трынаццаць год.

— Спяваем так, каб у хаце не сядзець, каб не адчуваць, што старэем, каб развесяліцца, сустрэцца, — згодна казалі жанчыны.

Віктар Шалкевіч:

— Для мяне Гарадок мае гістарычнае значэнне, таму што непадалёк ад гэгата азерца, у Барыку, я дэбютаваў дваццаць гадоў таму на „Басовішчы”.

Напісаў я пасля славыты „Гарадоцкі бар „Кілер” раманс”.

Успамінаў:

— Памятаю, у Гарадку быў такі бар „Кілер”...

— А, „Кілер”? Увесь час дзейнічае! — удакладнілі жанчыны з „Асеняга ліста”.

— Мы там папрасіліся піва. Працавала там пані Міра...

— А і цяпер там яна працуе...

— ... Ну і калі

яна пачула, што мы гаворым па-беларуску, зараз наліла нам гарэлкі, дарма!

У гэтую размову ўключыўся музыка Генадзь Шэмет. Аказалася, стварыў ён спецыяльную інтэрнэт-старонку, на якой ужо можна пачуць першую з песень „Асеняга ліста”. У час канцэрта над залівам песні з яго музыкой ды аранжыроўкай на словы м.інш. Віктара Шведа і Міры Лукшы спявала моладзь з гарадоцкай гімназіі і пачатковай школы.

Юрка Хмялеўскі, дырэктар Гміннага цэнтра культуры ў Гарадку (разам непасрэдна з Управай гміны ў Гарадку і гарадоцкім Польскім саюзам пенсіянераў і інвалідаў галоўны ар-

ганізатар мерапрыемства) тлумачыў „Ніве”:

— Гарадок быў заўсёды важным культурным і цывілізацыйным цэнтрам. Жылі тут людзі розныя па нацыянальнасці і веравызнанні. Былі і ёсць тут палякі і беларусы. Таму стараемся акцэнтаваць, таксама пры нагодзе гэтага свята, культуру гэтых народаў.

Свята было таксама нагодай для размоў з войтам Гарадка Веславам Кулешам. „Ніве” расказаў ён пра інвестыцыйныя поспехі:

— Здабылі мы г.зв. вонкавыя сродкі на капітальны рамонт пачатковай школы і гімназіі. Стварылі мы пры школе таксама лабараторыю замежных моў. Плануем неўзабаве правесці капітальны, вонкавы рамонт ГЦК, пабудаваць мадэрныя спартыўныя пляцоўкі ў рамках праграмы „Орлік”, чатыры з паловай кіламетра дарогі Залукі — Навасёлкі, каналізацыю, напрыклад, у Валілах-Станцыі ды маем у планах шмат іншых, меншых інвестыцый, такіх як рамонты нядоўгіх адрэзкаў дарог і вуліц за ўласныя сродкі.

Войт спаслаўся на нядаўна адзначаную пятую гадавіну ўваходу Польшчы ў Еўрасаюз:

— Нашы земляробы не наракаюць, бо атрымалі непасрэдныя даплаты і грошы на інвестыцыі. Усе нашы заявы, на якія дасталі мы еўрасаюзныя грошы, мы поўнасьцю рэалізавалі. Не трэба далёка шукаць. Гэтую стаянку і спортпляцоўку пры заліве выканалі мы дзякуючы якраз гэтым сродкам.

Тэкст і фота Раіны СТЭФАНЧУК

Апошнім часам у беларускай культуры адбылася даволі цікавая падзея. Міністэрства, якое нібыта за яе адказвае, узначаліў досыць вядомы на Беласточчыне Павел Латушка. Некаторы час ён быў беларускім консулам у Беластоку, потым кіраваў усімі дыпламатычнымі справамі Беларусі ў Варшаве. Але гэта яшчэ не ўсё, што можна пра яго сказаць. Згодна інфармацыі з дасведчаных крыніц, Павел Латушка з'яўляецца сябрам Таварыства беларускай мовы імя Францыска Скарыны. Такія абставіны нявольна абуджаюць надзею, што беларуская мова запануе ва ўстановах культуры ў Беларусі, бо згодна беларускай чыноўніцкай традыцыі, чыноўнікі, магчыма, перастануць цурацца роднай мовы, калі ўжо сам міністр не грэбуе на ёй размаўляць.

Для тых, хто ставіцца да падзей у беларускім культурным жыцці неабякава, адной з крыніц даволі поўнай інфармацыі з'яўляецца друк. Калісьці, за часам перабудовы, разнастайных культурніцкіх выданняў было шмат. Цяпер іх значна меней, таму з тых, што выходзяць, варта ўгадаць такую газету як „Культура”, сайт якой месціцца ў інтэрнэце па адрасе www.kimpress.by.

Знешні выгляд сайта газеты прываблівае віртуальнага чытача нейкай сваёй грунтоўнасцю. Тут усё нібыта гаворыць — сайт прызначаны для таго, каб распавесці аб тым, пра што пішацца ў папярэвай версіі. І гэтая мэта цалкам дасягаецца, бо кожная рубрыка сайта насычана інфармацыяй у такі спосаб, у які насычаны ёю газетны старонкі.

Што ж тычыцца афармлення сайта, то адразу кідаецца ў вочы вялікі надпіс назвы газеты і яе выяўленне, на якім нібыта ляжыць лупа. Што хацелі гэтым сказаць уладальнікі сайта, застаецца толькі здагадацца. Няўжо звярталі ўвагу чытачоў на тое, што літары ў газеце такія малыя,

што без лупы нічога не прачытаеш?

Першая рубрыка сайта прысвечана навінам. Прычым звычайная назва замененая на цікавы аналаг — „К” інфармуе”. Кожнае паведамленне мае невялікі анонс, які затым пераходзіць у поўны тэкст, калі націснуць на слова „Далей”.

Калі паглядзець на іншыя старонкі, то там спосаб падачы інфармацыі аднолькавы з першай. Галоўнае адрозненне — тэмы артыкулаў. Згодна іх і падзяляюцца рубрыкі на „Соцыум”, „Кіно і тэатр”, „Бамонд: опера, балет”, „Культасветработа: ракурс адказнасці”, „Асоба і час” і гэтак далей. Дарэчы, рубрык на сайце даволі многа і месціцца яны з левага боку цэлага выяўлення.

Ёсць на сайце старонка „Аб газеце”. Праўда, атрымаць поўную інфармацыю аб выданні з таго, што там напісана, немагчыма. На старонцы змешчаны спіс членаў калектыву рэдакцыі, розныя тэхнічныя звесткі — з якога года выдаецца, нумар ліцэнзіі, нумары тэлефонаў, а таксама паведамленне пра незварот рукапісаў. Якія мэты ставіць перад сабой „Культура”, да чаго імкнецца, якімі былі асноўныя падзеі ў жыцці рэдакцыі ад часу яе ўзнікнення — у данай рубрыцы не паведамляецца.

Шчыра кажучы, на сайце маецца яшчэ праца для распрацоўшчыкаў і таго, хто мусіць яго падтрымліваць у належным стане. Так, абсалютна пустымі з'яўляюцца раздзелы „Рэклама” і „Падпіска”, з чаго ствараецца ўражанне, нібыта гэтыя важныя бакі кожнага выдання для „Культуры” не з'яўляюцца чымсьці значным.

У той жа час газета наладзіла шчыльны кантакт з чытачом. На сайце падаюцца адказы на пытанні звязаныя з установамі культуры. Мае віртуальная „Культура” і ўласны форум.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь, беларусы...

Лішняя форма

Вялікія надзеі ўскладаліся на выступ беларускай футбольнай моладзевай дружыны на чэмпіянаце кантынента, што праходзіць у Швецыі. Сам выхад у фінальную стадыю еўрапершынства, дзе гуляюць толькі 8 лепшых зборных, гэта ўжо не жарты, а безумоўнае дасягненне. Але ў псіхалогіі спартовага заўзятара — заўсёды верыць у яшчэ большае. Ніхто не сумняваўся, што беларускай камандзе па сіле новыя здзісьненні. Сама беларуская дэлегацыя прыхпіла ў багаж на самалёт ажно пяць камплектаў формы (атрымліваецца з разлікам на 5 матчаў — ажно з фінальным). Але выглядае на тое, што два з іх так і застаюцца непатрабаванымі. Як кажучы ў народзе, не па носе кветачка, не па хлопцу дзевачка. Стартывы матч у Мальме з гаспадарамі турніру абрынуў на галовы беларусаў не тое што цэбар, а цыстэрну халоднай вады. А пачыналася ўсё, здаецца, досыць прыстойна і нічога не прадказвала фіяска. Больш таго, на зыходзе 32-й хвіліны мінскі дынамавец Сяргей Кісляк, скарыстаўшыся мяккім пасам Сяргея Крыўца, здзейсніў сапраўдны голавы шэдэўр. Удар здалёк атрымаўся фантастычным па прыгажосці. Услед здарылася неверагоднае і непараўнае — за дзесяць хвілін шведы забілі тры галы пры поўным патуранні беларускіх абаронцаў. А менавіта абарончыя парадкі нашай каманды лічыліся ледзь не самымі надзейнымі ў прагнозах! У другім тайме бездапаможнасць нашай каманды падкрэслілі яшчэ два галы скандынаваў. 1:5 — такога змрочнага зыходу не чакаў напэўна ніхто. І за такія паразы футбалісты і трэнеры заслугоўваюць бязлітаснай крытыкі. Гульцы — найперш за бязвольнасць і капітуляцыйны настрой, галоўны трэнер Юрый Курненін — за тактычныя пралікі і чыста „механічны” выбар складу. Заўсёды я захапляўся Курненіным як футбалі-

стам, але яго талент настаўніка падаецца больш чым спрэчным.

Дык што ж здарылася? Пра нястачу досведу гаварыць не даводзіцца. Значная частка гульцоў зборнай ужо панюхала пораху і на больш высокім роўні. Дзмітрый Верхайцоў, Ігар Шытаў, Антон Пуціла, Максім Бардачоў, Сяргей Крывец, Андрэй Чухлей, Мікалай Асіповіч, Леанід Ковель ужо паспрабавалі свае сілы і ў складзе нацыянальнай зборнай. А некаторыя з іх прэтэндуюць там і на месца ў аснове. У параўнанні з іншымі дружынамі на шведскім чэмпіянаце — беларусы найбольш дасведчаныя. Да таго ж тыя, хто выступаюць у нацыянальным чэмпіянаце, з'яўляюцца лідарамі сваіх клубаў, маюць больш гульнёвай практыкі ў параўнанні з бальшынёй замежнікаў, якія выконваюць ролі дублёраў.

Адказ на рытарычнае пытанне магла даць другая гульня — з сербамі. Але не дала, бо завяршылася нулявой нічыёй 0:0. Сербская дружына паспяхова і стабільна выступае на моладзевым роўні і часцяком трапляе не толькі ў топ-ліст, але і на п'едэстал. Чатыры гады таму менавіта сербы на аналагічным турніры перайшлі дарогу беларусам (хоць тады насамрэч шлагбаўм на шляху Глеба і кампаніі паставіў румынскі арбітр Тудар), а ў выніку сталі сярэбранымі прызёрамі. Зараз у Швецыі балканцы ў першым туры таксама дасягнулі нулявога парытэту ў гульні з Італіяй. Апеніцы сваім парадкам адолелі шведаў — 2:1. Такім чынам перад апошнім турам у групе (які адбыўся ў аўторак) сітуацыя выглядала так: Італія — 4 пункты, Швецыя — 3, Сербія — 2, Беларусь — 1. Так што нават перамога над грознай Італіяй не гарантавала беларускім футбалістам месца ў паўфінале. Але акрамя турнірных дасягненняў ёсць яшчэ і прэстыж. Змагацца ў кожным разе было за што...

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Зэлёнэць

Нядзеля. Жара, пот цячэ з ілба. Хача святочны дзень, на лаўках пры вуліцы людзей не відна, усе хаваюцца ў цянёчку. Нат наша кошачка-прыблуда нырнула пад зялёны кусцік. Я, надзеўшы цёмныя акуллары, на момант высунула твар на сонейка і ў той час пачула голас суседкі:

— Хадзі да нас, на лавачку, сястра мая прыйшла, весялей будзе!

У халадку за хатай сядзелі жанчыны і аб чымсьці ляніва гаманілі. Прысела і я, найперш пазнаёміўшыся з Манькай, старэйшай сястрой Ніны. Жыве яна ў другім канцы вёскі, а людзей я тутакі не ведаю, толькі суседзі мне знаёмыя. Праз момант падсеў да нас і Коля, Нінчын муж.

— Праз тыдзень Сёмуха, тры дні будзем святкаваць, хача, праўду кажучы, святкуем штодзень, мы ўжо даўно рэнцістыя, — уздыхнула суседка.

— Дачакаліся добрага жыцця, — уключылася другая суседка, Надзя. — Працаваць не трэба, а грошы даюць, ды і хлеб пад хату прывозяць штодзень.

— Ой, што з таго, калі старасць да нас прыйшла. Калісьці Сёмуха была радасным святкам. Бывала, бегаем, малядыя, бестурботна, рагочам на вуліцы, а вокны і брамкі ўстроеныя бярозамі і бабкамі, проста любасць. А цяпер?.. — з сумам працягвала суседка.

— А калі Зэлёнэць?.. Я пагубілася са святамі, бо, як кажаш, нам цяпер ужо — штодзень свята.

— У другі чацвер па Сёмусе, заўсёды бывае толькі ў чацвер, — адказаў я. — У „ніўскім” календары ўсе нашы святы пазначаны.

— У нас, у Плёсках, — працягнула я пасля хвіліны маўчання, — прыгожае было гэта свята. Помню, вёскай ішла працэсія ад крыжоў ля шашы, праз усю вёску аж да крыжоў за Пескамі, непадалёк лесу. Усе жыхары збіраліся, выносілі сталы прыкрытыя святочнымі абрусамі, клалі хлеб і соль, а вакол стаяла цэлая сям’я. Бацюшка падыходзіў да кожнага стала, маліўся

і свяціў цэлую гаспадарку. Дзень да свята дзяўчаты ўбіралі крыжы стужкамі і кветкамі, перавязвалі фартушкамі з выштытым крыжам. Нашы дзяўчаты, з Мацейкаў і Пескаў, упрыгожвалі крыжы што за Пескамі, а кунчяны свае, што пры шашы. Цяперака няма ў нашай вёсцы працэсій, не выносяць сталоў, а на месцы даўніх трох крыжоў стаяць па адным. Усе яны скромна прыўкрашаныя штучнымі кветкамі, ціхенька, забытыя, маўчаць пра колішнія дастойныя ўрачыстасці.

— А ў нас выносяць сталы не на Зэлёнэць, а на Спаса, — умяшаўся ў размову Коля. — Да сёння прыязджае бацюшка з Пухлаў менавіта на Спаса. Я таксама памятаю даўнія працэсіі ў Целушках. Калі я быў малечай, праходзіла яна не толькі вёскай. У нас былі тады рэзкі, не калёні. Хадзілі ў той куток, дзе расло збожжа, маліліся за ўраджай і свяцілі палетак. А на капец, на пляц за вёскай, усе жыхары зганялі кароў і яны таксама былі пасвячаны.

— На Зэлёнэць у нас ідзе малебен у пухлаўскай царкве за вёску Целушкі, ад пажару, — уключылася Нінка. — Мой дзед расказваў, што за яго памяці вёска ніколі не гарэла, менавіта таму жыхары дзякавалі Богу штогод на Зэлёнэць. І так да сёння молімся і дзякуем.

— Абед гатовы! — крыкнуў з-за плота мой муж і я хуценька паднялася з лаўкі і пакрочыла дахаты. Устала і Манька, па якую прыехала унучка з Беластока.

Ніна БРУЧКО

Пікнік з атракцыёнамі

Ад даўжэйшага часу гайнаўскія павятовы самаўрад хадаўнічае за аднаўленне чыгуначнага руху на лініі Гайнаўка — Белавежа. Ідэя нарадзілася ў 2001 годзе і знайшла падтрымку ў лакальнай грамадскасці. Коштам дарожных работнікаў і школьнай моладзі была прыведзена ў стан ужытку пуць. 2 траўня 2001 года ў рамках прамоцыі рэйкавага аўтобуса адбыўся пробны курс. Староства пакарысталася нагодай і арганізавала экскурсію, у якой удзельнічалі не толькі жыхары горада, але і прадстаўнікі мас-медыяў. Гэтыя апошнія мелі за задачу перадаць інфармацыю грамадскасці аб значэнні чыгуначнага транспарту для аховы Белавежскай пушчы. Але вярнуць курсіраванне цягнікоў у Белавежу аказалася немагчымым і ідэя памерла сваёй смерцю. Задума староства засталася актуальнай.

17 чэрвеня 2007 года ўпершыню адзначалі Дні чыгуначнай тэхнікі. Сёлета ў рамках святкаванняў, а было

Канцэрт у „Чарамшына”

гэта ў суботу 6 чэрвеня, арганізавалі пікнік. Падарожжа ў Белавежскую пушчу праходзіла суперсучасным рэйкавым аўтобусам „Зубр” (актуальна курсіруе ён на лініі Беласток — Седльцы) і праходзіла па маршруце Беласток — Чаромха — Гайнаўка. Мэтай была Белавежа-Таварная, а канкрэтна Царскі рэстаран, дзе даўней змяшчалася чыгуначная станцыя. Варта адзначыць, што будынак вакзала на Белавежы-Таварнай не папаў у руіны, дзякуючы — як сказаў

саўладальнік рэстарана Міхал Дрынкаўскі — сужонству Мікалая і Ніны Ліцкевічаў, якія па-суседску наглядзілі за чыгуначнай маёмасцю быццам за ўласнай (спадар Мікалай — чыгуначны пенсіянер і жыве ў будынку збудаваным пры цары-імператары). Атракцыёнам пікніка былі дрызіны: ручная, якую ў мінулым карысталіся пуцявыя работнікі (гэ-

Ручная дрызіна, якая здымалася ў кінафільме „Рысь”

тая здымалася ў фільме Станіслава Тыма „Рысь”), як і маторная „Вар-

шава М-20” з 1950-х гадоў. Але не адно тэхнікай захапляліся ўдзельнікі пікніка. Сапраўдным атракцыёнам аказаўся канцэрт „Чарамшыны”, якая весяліла публіку чароўнымі песнямі і музыкай. Гэта была сапраўды ўдалая імпрэза, — канстатавала старшыня агульнапольскага таварыства „Прыязны транспарт” у Чаромсе Надзея Суліма. Каб толькі не апошняя. Як заявіў староста Уладзімір Пятрочук, староства намерваецца здабыць грошы на мадэрнізацыю лініі з польска-швейцарскіх фондаў. Пры гэтай нагодзе супольна з Маршалкоўскай управай пахадаўнічаюць за купляй новых рэйкавых аўтобусаў. Ці намеры здзейсніцца, цяжка прадбачыць. Вынік будзе вядомы восенню. Але староста пакуль што добрай думкі.

Уладзімір СІДАРУК

Адгаданка

Шыфраграма

Літары адгаданых слоў, перанесеныя згодна з іх парадкавымі нумарамі ў клеткі роспісу, складуць рашэнне — ганскую пагаворку.

1. вельмі адкрыты жаночы купальны касцюм (ад назвы „ядзернага” вострава ў Ціхім акіяне) = 20 _ 33 _ 17 _ 18 _ 13 _ 14 _ ;
2. мужаў брат = 22 _ 23 _ 21 _ 24 _ 4 _ 5 _ ;

3. сталіца Бахрэйна = 26 _ 27 _ 28 _ 29 _ 3 _ 6 _ ;

4. трапічнае плодовае дрэва (*Mangifera indica*) = 32 _ 31 _ 1 _ 30 _ 19 _ ;
5. сталіца Латвіі = 15 _ 10 _ 8 _ 16 _ ;
6. урачыстая гадавіна = 25 _ 11 _ 12 _ 9 _ 2 _ 7 _ .

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу ме-

сяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 21 нумара
Аналогія, круцель, дуга, маргарын, воля, два, цар, крызіс, вус, еў-

ра, міраж, Ясельда, бег, дробязь, Уфа.

Рашэнне: Многія вядуць у царкву свае ўборы заміж сябе.

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Лукашу Пацэвічу** з Беластока і **Казіміру Радошкі** са Свебадзіцаў.

Hliba PL ISSN 0546-1960
тыднёвик беларусаў у польшчы NR INDEKSU 366714
Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 84.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: <http://niva.iig.pl/>
E-mail: redakcja@niva.iig.pl
Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі”:
Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Варбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч, Міхась Сцепанюк.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.
Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.
Тэкстаў не замовітых рэдакцыя не зьвртае.

Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata krajowa
Termin przyjmowania wpłat do 5-go dnia każdego miesiąca poprzedzającego okres rozpoczęcia prenumeraty. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie województwa podlaskiego oraz oddziały „RUCH” i „KOLPORTER” na terenie całego kraju. Cena prenumeraty kwartalnej — 26 zł., półrocznej — 52 zł., rocznej — 104 zł.

Prenumerata z wysyłką za granicę
Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa; telefony: +48(0)22 53-28-823 — prenumerata płatna w walucie obcej, 0-2253-28-816, 53-28-819; — prenumerata płatna w PLN; nr faxu: 0-2253-28-734
Prenumerata w redakcji
Planowana ilość numerów „Niwę” w 2009 roku — 52.
Pocztą zwykłą: Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,7 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za

granice — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł.
Pocztą lotniczą: Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę: — kraje europejskie — 6,00 zł., — Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania — 10,00 zł.
Wpłaty przyjmują:
Rada Programowa Tygodnika „Niwa”,
BANK PEKAO S.A. O/Białystok
38 1240 5211 1111 0000 4929 0945
Nakład: 1 000 egz.

Даніна памяці людзям з Беластоцкыні

Янка САЛАМЕВІЧ

Пра канкрэтных людзей, тым болей людзей, таленавітых, заўсёды чытаеш матэрыял з неаслабнай цікавасцю. Сяргей Чыгрын, хоць сам са Слонімскай зямлі, выдаў летась ажно дзве кніжкі, у якіх хораша расказаў пра тых, хто паходзіў з Беластоцкыні. Іхнія імёны пакуль паўзабытыя, але цяпер ужо не кануць у Лету. Пра іх будучы ведаць і маладыя, кожны, хто цікавіцца роднай гісторыяй, лёсам, часам няпростым, тых, хто пакінуў след па сабе. Хоць жыццё іх і не песціла, а, наадварот, выпрабавала на стойкасць, вынослівасць, на чалавечнасць, на званне актыўнай асобы. Гэта кніжка гісторыка-краязнаўчых і літаратурных артыкулаў „Беларуская Беластоцкыня” (Мінск, „Кнігазбор”, 2008) і толькі што дайшоўшая да нас сюды на Беларусь, надрукаваная Праграмамай радай тыднёвіка „Ніва” ў Беластоку незвычайна багатая і цікавая на факты, асобы і здымкі кніга „З Беластоцкай зямлі”.

Пра апошнюю новую кнігу Сяргея Чыгрына і хачу сказаць некалькі добрых слоў. Яна вылучаецца любоўна сабранымі даволі багатымі фактамі. А мне, як чытачу, якога-небудзь глыбокага аналізу і не трэба. Факты падавай, факты, а высновы я зраблю сам. У кнізе Сяргея Чыгрына ўсё пра канкрэтных асоб, іх жыццёвы шлях, тых, што паходзілі з Беластоцкыні. Гэта нарысы найперш пра такіх творцаў, як крытык Серафім Андраюк, літаратуразнавец Уладзімір Казбярук, тэатразнавец Арсен Лябовіч, паэт і перакладчык Яўген Міклашэўскі, музыкантавец, тэлежурналіст і педагог Данат Яканюк, мастак Мікалай Несцярэўскі, што жывуць у Мінску. Добра, што пра іх выйшлі нарысы на іх радзіме, бо тут у нас пра іх нечаму маўчаць, хоць гаварыць ёсць пра што.

З вялікім задавальненнем прачытаў артыкулы ў кнізе Сяргея Чыгрына пра звязаных з рэлігіяй Дамініка Аніска, Язэпа Дашуту, Антона Неманцэвіча, які некалі мне выпісаў паведамленне пра хрышчэнне ў Альбярціне каля тадышняга Слоніма, Уладзіміра Тамашчыка, Героя Савецкага Саюза Васіля Сакалоўскага, генерала Аляксандра Вашкевіча, вайскоўцаў Івана Гелду, Міколу Дзямідава, грамадска-палітычнага дзеяча, педагога, доктара філасофіі Міколу Чарнецкага, архітэктара Іосіфа Лангбарда, чые будынкі — Дом урада, Дом афіцэраў, тэатр оперы і балета, будынкі Нацыянальнай Акадэміі Навук — па-свойму ўпрыгожваюць Мінск і да сённяшняга дня. Пра ўсіх, пра каго напісаў Сяргей Чыгрын, і я, як даследчык літаратуры і энцыклапедыст, чуў. Але шмат цікавага і новага даведаўся і цяпер, калі прачытаў яго новую кнігу „З Беластоцкай зямлі”. Хачу сказаць, што ў параўнанні з кніжкай „Беларуская Беластоцкыня”, дзе таксама былі нарысы пра Дзямідава, Тамашчыка, Сакалоўскага, Макаля, Неманцэвіча і іншых, кніжка „З Беластоцкай зямлі” выгадна адрозніваецца тым, што ў ёй аўтар даў вялікую, не, велізарную, колькасць незвычайна цікавых і рэдкіх фатаграфій, ажно 125 штук. І расказаў пра 52 асобы, якія былі родам з Беластоцкыні.

Лепш, кажуць, раз убачыць, чым што разоў пачуць ці прачытаць. Здым-

кі, тэкст, паліграфічнае афармленне зрабілі выданне шыкоўным, раскошным, багатым, якое хочацца, перш чым чытаць, прагледзець, пагартыць, пачытаць подпісы пад здымкамі. Многія фатаграфіі, якія я, напрыклад, ведаю, радавому чытачу дадуць дадатковую так патрэбную інфармацыю. Ну дзе, скажыце, калі ласка, чытач можа ўбачыць фота Серафіма Андраюка малага з бацькамі і братамі ў роднай вёсцы на Беластоцкыне ў канцы 1930-х гадоў. Ці фатаграфію Гродзенскага гуртка беларускай моладзі 1910 года, на якой не толькі Адам Бычкоўскі (ягоную п’есу „У сваты” Сяргей Чыгрын нядаўна адшукаў і апублікаваў у сёлетнім студзеньскім нумары часопіса „Малодосць”), а і Зоська Верас (тады яшчэ Людвіка Войцік) і Уладзіслаў Чаржынскі (сядзіць, ён самы малады ў гуртку) і інш. Ці афішу-паведамленне пра смерць Адама Бычкоўскага ў Варшаве ў 1937 годзе. Па-мойму, у кніжцы Сяргея Чыгрына яна ўвогуле друкуецца ўпершыню. Чытачову ўвагу несумненна прыцягнуць такія фота, як Пасяджэнне галоўнай управы Згуртавання беларусаў Канады, на якім Аляксей Грыцук, Міхась Мацукевіч, Кастусь Акула, Генрых Барановіч (1957 г.), археолаг Сяргей Дубінскі і Аляксандр Ляўданскі падчас апрацоўкі матэрыялаў раскопак (пачатак 1930-х гадоў), здымак Івана Краскоўскага і Паўліны Мядзёлкі сярод вучняў у Дзвінску 1923 года. На фатаграфіі 1982 года ў Піцундзе Лідзія Арабей, Уладзімір Караткевіч, яго жонка Валянціна, Георгій Шыловіч, Уладзімір Казбярук, Аліса Шыловіч і многія іншыя здымкі.

Наш шырокі чытач, здаецца, упершыню сустрэне ў кніжцы Сяргея Чыгрына „З Беластоцкай зямлі” партрэты Д. Аніска, А. Бычкоўскага, С. Грынкевіча (малодшага), Я. Дарашкевіча (Янука Д.), Я. Хлябцэвіча, У. Чаржынскага і інш.

Як піша Яўген Вапа ў прадмове, Сяргей Чыгрын „у прапанаваным ім выданні ратуе ад забыцця падляшска-беларускі ланцуг невядомых шырайшаму колу чытачоў дзеячаў. Аўтар — збіральнік і захавальнік памяці беларускіх прозвішчаў і імён Сямятыцкай, Гайнаўскай, Бельскай, Беластоцкай, Гарадоцкай, Крынкаўскай, Сакольскай, Дуброўскай зя-

мель... Кніжка — маленькая спроба сплаціць перад імі (вядомымі людзьмі з Беластоцкыні — Я. С.) наш доўг і абавязак памятаць пра роднае”. А Віталь Луба ў прадмове да кнігі С. Чыгрына „Беларуская Беластоцкыня” справядліва адзначае, што „яна — доказ жывучасці беларускіх ідэй не толькі на этнічнай Бацькаўшчыне, але і па-за яе межамі, у тым ліку і сярод беларускага насельніцтва Беластоцкыні”.

Застаецца толькі пажадаць рупліваму аўтару добрага здароўя і спадзявацца, што ён сваю работу па апісанні біяграфій вядомых людзей з Беластоцкыні будзе працягваць. Бо пісаць пра каго ёсць. Можна гэта і нясціпла, але падкажу аўтару, пра каго, мне думаецца. Сярод адышоўшых з гэтага свету чакаюць на асобныя нарысы (абавязкова, каб яны былі дапоўненыя рэдкімі здымкамі, як у кнізе „З Беластоцкай зямлі”) А. Чачуга, Я. Тарасевіч, Э. Цюкша, М. Гайдук, М. Шаховіч, Ю. Геніюш, Г. Шымаюк, А. Свісек, В. Склубоўскі, Я. Рэшаць, Я. Жамоўцін, Н. Мушынская і многія іншыя. З цікавасцю прачытаў бы нарысы Сяргея Чыгрына пра людзей, якія апрацоўвалі беластоцкі фальклор, прынамсі песні — Л. Панько, Я. Бондара, Э. Гойліка, С. Лукашука... Толькі збірай матэрыял ды фота і пішы! Як кажуць, дзякуй за тое, давай другое!

І яшчэ. Ёсць у кнізе і некалі беластоцкіх асоб, якія, на маю думку, не заслугоўваюць быць побач са знакамітымі асобамі Беластоцкыні. Я б не даваў бы нарыс пра Я. Бранштэйна, хоць ён і нарадзіўся ў Бельску-Падляшскім. Каб вы толькі пачыталі, што ён у свой час пісаў пра Янку Купалу, дык са мною пагадзіліся б. Гэта быў дрымучы вульгарны сацыялаг. Хаця Міхась Лынькоў яго бараніў, праўда, бараніў несправядліва, неаб’ектыўна, магчыма з-за таго, што першая яго жонка была яўрэйкай.

Ёсць і яшчэ некалькі спрэчных асоб. Тым не менш, няхай гэта застаецца на іх сумленні і гонары, што гэтых людзей згадалі.

Яшчэ раз шчыра прызнаюся, што кнігу Сяргея Чыгрына „З Беластоцкай зямлі” я адразу „праглынуў”. І лічу, што беластачане павінны ёю быць задаволеныя. А мы ў Беларусі — утрайне.

27.06 — 03.07

(22.03. — 20.04.) Ненайлешы час на даказанне сваёй сілы. Вынік распіхвання локцямі можа быць блага. Можна ўсё пабытацца. Непатрэбна можа ўключыцца ў штосьці, з-за чаго будзеш стратны. У ліпені будзеш сур’ёзна думаць пра сувязі. Папытайся ў знаёмых пра дадатковы занятак.

(21.04. — 21.05.) 27.06. — цяжкі час на экзамены. Пасля зрываў абавязкова добра адпачні на сонцы і над вадой. Крыху цяжка дагаварыцца, нават з блізкімі. Добры час на прызнанні на пачатку ліпеня. На фэйныя сустрэчы не спазняйся і не выходзь з іх зрана.

(22.05. — 22.06.) 27-28.06. кепскі час на рандэву. Затое маеш добры нюх да інтэрэсаў — у канцы чэрвеня. Сапраўдны пералом у бізнесовых справах. Гатовы да самаахвярнасці, пераможаш, толькі адкінь непатрэбшчыну. Апошнія дні чэрвеня — найлепшыя; можа быць справакаваны да змен, вынікі якіх могуць быць руйнуючымі. 1 ліпеня будзеш змушаны зверыфікаваць свае планы, прыгледзься крытычна новым ідэям.

(23.06. — 23.07.) Благі настрой, коратка, але рукой не павернеш. Хтось можа ўвесці цябе ў зман. Найбольш пацерпіць твая праца. Незалежна ад ходу падзей, не адступай ад сваіх прынцыпаў. На працы будзь метадычны і цярплівы. Планаваная паездка можа не адыцца ці не ўдасца. Ды прыйдуць агромныя вітальныя сілы.

(24.07. — 23.08.) Рытуйся да фінансавых клопатаў, пільнуйся ад ашуканцаў і асоб, якія схочуць папсаваць тваю рэпутацыю. Карова, якая многа мычыць, мала малака дае; сапраўды вялікія людзі — вельмі сціплыя. Пільнуй здароўе — вірусы не спяць!

(24.08. — 23.09.) Спачатку крыху пэсімізму. Добрае здароўе, але перш за ўсё пільнуй свой страўнік. Сваёй сілай, адвагай і рашучасцю задзівіш нават самую сябе. Ды калі захакаешся, твай самаконтроль, памяркоўнасць і спакой лопнуць як мыльны пузыр, а гіпнатычны ўплыў каханай асобы можа перакуліць тваё жыццё.

(24.09. — 23.10.) Трымай у руках павадкі на працы — можа шмат здабыць, але і нямае страціць; ліпень можа быць пераломным для тваёй фірмы. Перамогі сяброў здапінваюць і цябе для таго, каб і ты адгроб свае прысыпаныя мары і планы.

(24.10. — 22.11.) Добрыя дні на экзамены. Затое сябры могуць цябе расчараваць, асабліва тыя, каго ты лічыў пэпакісістымі. Ды цяжка будзе табе здабыцца на аб’ектыўны погляд на сітуацыю, старайся не дружыць з выпадковымі людзьмі, асабліва сустрэтымі ў дзіўных выпадках ці месцах. На працы не насі нос высока, але і не балбачы па-панібрацку.

(23.11. — 22.12.) Не становіся працаголікам, учуўшы пах грошай! Непатрэбныя сумненні, бо большасць тваіх апасаў — толькі ўяўныя. У чэрвені ўзмацні сваю пазіцыю, у ліпені схопіш вецер у ветразі. Хоць у першым тыдні ліпеня адчуеш сябе адсутным на бакавыя пуці або будзе хтосьці, што будзе акрыта выказвацца блага аб тваіх кампетэнцыях.

(23.12. — 20.01.) Умела спалучыш прыёмнае з карысным. 27-28.06. лепш сядзі ў хаце і не займайся важным. Нават калі размахнешся з выданнем грошай, з торбамі не пойдзеш. Насі талісман з оніксу ці халцэдону. Адкрыеш новыя шанцы, увядзеш у жыццё змены. У першыя дні ліпеня шмат зробіш, засяродзіўшыся, але не страць з вачэй важнага.

(21.01. — 19.02.) Вадалей без занятку мае шанц знайсці працу, ды прыдадуцца рэкамендацыі. Сканцэнтруйся на здароўі. Грунтоўны парадак прыдасца дома; выкінь непатрэбшчыну, збіраную гадамі, ачысці плынь энергіі ў хаце.

(20.02. — 21.03.) Пашчасціцца табе ва ўсім. Дасканалы настрой — аж да канца ліпеня! Адчыні сэрца на каханне. У маёмасным плане — паток поспехаў і здабыткаў.

Агата АРЛЯНСКАЯ